

LEVEN LANGS DE LEIE

ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK OP HET MARKTPLEIN TE HARELBEKE (HARELBEKE, WEST-VLAANDEREN)

EINDRAPPORT

ABO Archeologische Rapporten 210

Rapport opgemaakt door :

Kontichsesteenweg 38

2630 Aartselaar

juni 2018

Dossiernr. 17806.R.01

COLOFON

Titel

Leven langs de Leie

Archeologisch vooronderzoek op het Marktplein te Harelbeke.

Harelbeke, West-Vlaanderen

Auteur

Robby Vervoort en Jan Coenaerts

Opdrachtgevers

Stad Harelbeke

Vergunningnummers

2015-152/300

Plaats en Datum

Aartselaar, augustus 2015

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 210

ISSN 2406-3940

INHOUD

DEEL 1	Administratieve gegevens.....	6
DEEL 2	Rapport.....	7
1	Inleiding.....	7
1.1	Aanleiding van het onderzoek.....	7
2	Landschappelijk kader.....	8
3	Historisch en archeologisch kader.....	11
4	Methodiek.....	16
5	Overzicht resultaten.....	18
5.1	Proefsleuf 1.....	19
5.2	Proefsleuf 2.....	23
5.3	Proefsleuf 3.....	29
5.4	Proefsleuf 4.....	30
5.5	Proefsleuf 5.....	36
5.6	Proefsleuf 6.....	38
5.7	Proefsleuf 7.....	43
6	Monstername en kwetsbare vondsten.....	47
6.1	Monstername.....	47
6.2	Kwetsbare vondsten.....	47
7	Onderzoeksvragen.....	48
8	Verdere timing.....	60
8.1	Conservatie en natuurwetenschappelijk onderzoek.....	60
8.2	Rapportage.....	60
9	Aanbeveling vervolgonderzoek en besluit.....	61

LIJST VAN BIJLAGEN

BIJLAGE 1	overzichtskaart sleuven
BIJLAGE 2	WP 1
BIJLAGE 3	WP2
BIJLAGE 4	WP 3
BIJLAGE 5	WP4
BIJLAGE 6	WP5
BIJLAGE 7	WP6
BIJLAGE 8	WP7
BIJLAGE 9	Overzicht zones vervolgonderzoek
BIJLAGE 10	Harrismartix
BIJLAGE 11	informatie despriet
BIJLAGE 12	bureaustudie baac
BIJLAGE 13	plot kadaster ca. 1970 en proefputten
BIJLAGE 14	sporenlijst
BIJLAGE 15	fotolijst
BIJLAGE 16	vondstenlijst
BIJLAGE 17	weekrapporten

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: inplantingsplan en nummering proefsleuven	7
Figuur 2: Aanduiding onderzoeksgebied op de tertiaire kaart.	9
Figuur 3: Aanduiding onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart.....	10
Figuur 4: Aanduiding onderzoeksgebied op de bodemkaart.....	10
Figuur 5: CAI-locaties op en rondom het Marktplein.	11
Figuur 6: Aanduiding onderzoeksgebied en kelderconstructie.	13
Figuur 7: overzicht werkputten	18
Figuur 8: Zicht op de kelderresten vanuit het oosten.....	19
Figuur 9: Zicht op de westelijke constructie vanuit het westen	20
Figuur 10: Opbouw zuidelijk profiel proefput 1.....	21
Figuur 11: Zuidprofiel proefsleuf 1 onder verstoring.....	22
Figuur 12 : Sp39 zicht vanuit het noorden.....	24
Figuur 13: Proefput 2: oostprofiel: zuidelijke zone.....	25
Figuur 14 : Proefsleuf 2: oostprofiel: zuidelijke zone.....	25
Figuur 15 : Sp40 in het westelijke profiel van proefsleuf 2.....	26
Figuur 16: aardewerk afwateringsbuis (Sp42) in situ en Sp43.....	27
Figuur 17: Proefsleuf 2: westprofiel: noordelijke zone.....	28
Figuur 18 : Overzichtsfoto gebouwresten zuidelijke zone proefput 4 vanuit het zuiden	32
Figuur 19 : Proefput 4: oostprofiel: zuidelijke zone.....	33
Figuur 20 : Proefput 4: Sp55.....	33
Figuur 21 : Proefsleuf 4: oostprofiel: noordelijke zone	34
Figuur 22 : Proefsleuf 5: zuidprofiel	37
Figuur 23 : Proefsleuf 6: sporen van post-middeleeuwse activiteiten.....	39
Figuur 24 : Sp16: een laatmiddeleeuwse paalkuil?.....	39
Figuur 25 : Sporen van een onverstoorde wortelzone in de zandige moederbodem	40
Figuur 26 : Proefput 6: zuidprofiel.....	41
Figuur 27 : Proefput 6: Noordprofiel	42
Figuur 28 : Zicht op de muur en vloer vanuit het oosten	44
Figuur 29 : Proefsleuf 7: overzichtsfoto oostprofiel	45
Figuur 30: profieltekening WP7.....	45
Figuur 31: Harris WP1	73
Figuur 32: Harris WP2noord.....	74
Figuur 33: Harris WP2zuid.....	75
Figuur 34: Harris WP4noord.....	75
Figuur 35: Harris WP4noord.....	76
Figuur 36: Harris WP6noordprofiel.....	77
Figuur 37: Harris WP6zuidprofiel	78
Figuur 38: Harris WP7	79

DEEL 1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

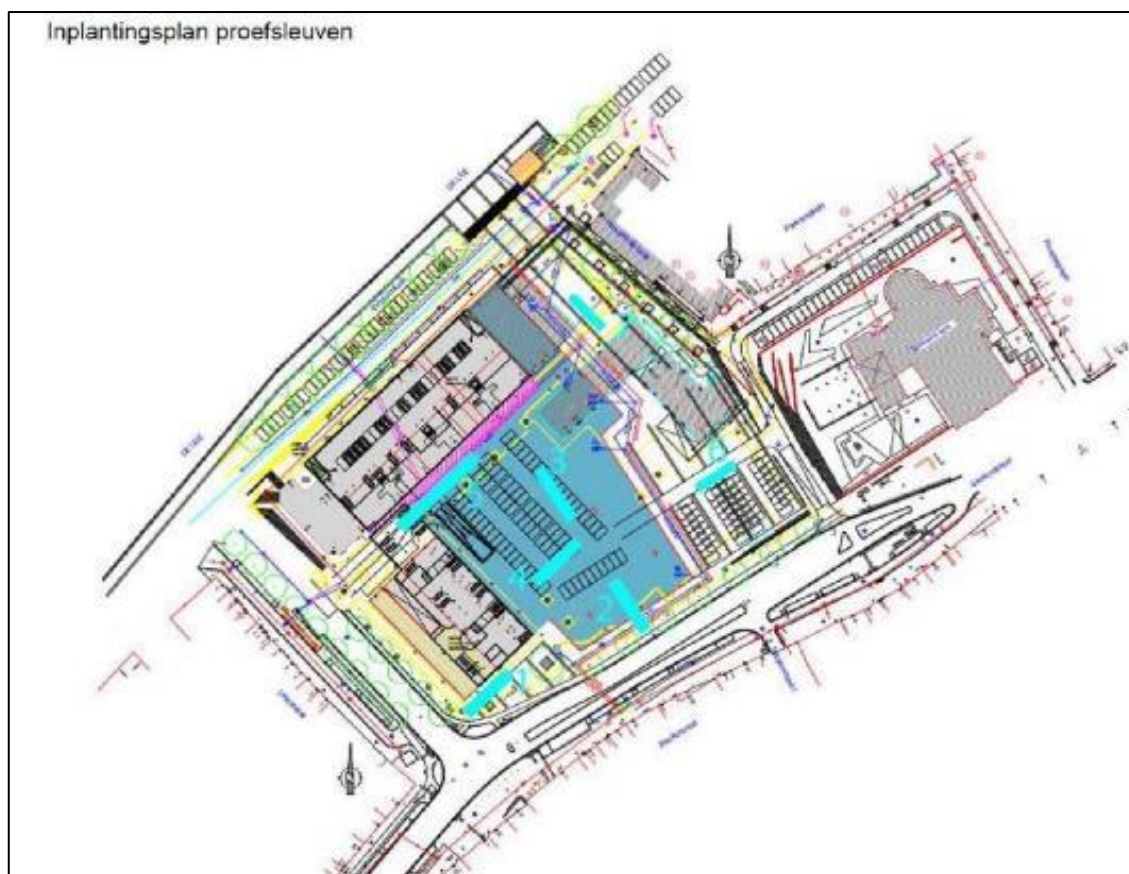
Titel	Leven langs de Leie Archeologisch vooronderzoek op het Marktplein te Harelbeke.
Site	Marktplein Harelbeke
Rapportagedatum :	September 2015
Type Onderzoek:	Archeologische prospectie met ingreep in de bodem
straat + nr. of omschrijving	Harelbeke Marktplein
- postcode :	8530
- deelgemeente :	
Kadaster:	
Naam opdrachtgever :	Stad Harelbeke
- straat + nr.:	Marktstraat 29
- postcode :	8530 Harelbeke
- fusiegemeente :	
- land :	België
Uitvoerder	ABO NV en Robby Vervoort. Freelance Senior Archeoloog.
Verwerking	Pedro Pype, Emmy Nijssens, Jan Coenaerts en Robby Vervoort
Vergunning	2015/152/300
Contactpersoon Onroerend Erfgoed	Sam De Decker
Wetenschappelijke begeleiding	Philippe Despriet
Termijn	15 werkdagen
Bijzondere voorwaarden	Opgesteld door het Agentschap Onroerend Erfgoed
Reden van de ingreep in de bodem	Centrumvernieuwing Harelbeke
Archeologische verwachting	Op basis bureaustudie (BAAC 2014) kunnen resten verwacht worden daterend vanaf de Romeinse periode tot heden.
Doelstelling	Het doel van het evaluatierapport is een eerste inzicht te verkrijgen in de aangetroffen resten en hun verdere potentieel met het oog een antwoord te verkrijgen op de gestelde onderzoeksvragen om zo een gefundeerd advies te kunnen formuleren naar een eventueel archeologisch vervolgonderzoek
Resultaten	Resten daterend vanaf de late middeleeuwen tot heden

DEEL 2 RAPPORT

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Naar aanleiding van de geplande herinrichting van het stadscentrum en het marktplein van Harelbeke, adviseerde het agentschap Onroerend Erfgoed een archeologische prospectie met ingreep in de bodem. Dit advies kwam mede tot stand naar aanleiding van de conclusies van de in 2014 uitgevoerde archeologische bureaustudie. Doel van het onderzoek is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologische erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Hiertoe werden door het agentschap 7 proefsleuven gepland op het terrein. De positie en afmetingen van de sleuven golden als indicatief en konden na overleg worden gewijzigd afhankelijk van de resultaten en de situatie op het terrein.

Figuur 1: inplantingsplan en nummering proefsleuven

Het onderzoek werd uitgevoerd door ABO NV met Robby Vervoort (Freelance Senior Archeoloog) als vergunninghouder (2015/152 en 2015/300). Digitale opmetingen en het maken van de plannen werden uitgevoerd door landmeter expert Inge Devos. Bijkomend werd een vergunning voor bijkomend onderzoek met een metaaldetector uitgeschreven op naam van Robby Vervoort (2015/152(2)) en 2015/300(2)). Het veldwerk nam 10 dagen in beslag (18 mei 2015 – 17 augustus 2015). De graafwerken werden uitgevoerd door BSV.

2 LANDSCHAPPELIJK KADER¹

2.1 GEOGRAFISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING

2.1.1 GEOGRAFISCHE SITUERING

Het historisch centrum van Harelbeke, dat mogelijk terug gaat tot een Romeinse bewoningskern, heeft zich gevormd op de zanderige heuvel tussen de vallei van de Harelbeek en de Leie. De Harelbeek mondde eertijds iets ten noorden van het huidige onderzoeksgebied uit in de Leie. Ter hoogte van de beekvallei lag de bodem oorspronkelijk een zestal meter lager. Vanaf de 14de eeuw werd de beekvallei geleidelijk aan opgevuld met puin en afval.

2.1.2 BODEMKUNDIGE SITUERING

Het plangebied is gelegen in de zandleemstreek. Deze vormt de overgang van de zandige associaties in het noorden van Vlaanderen en de lemige associaties in het zuiden. De streek wordt gekenmerkt door een golvend reliëf met niveauverschillen tot 30 m. De zandleemstreek bestaat uit een discontinue strook met wisselende breedte: het gebied is breed in het centrum en het zuiden van de provincie West-Vlaanderen. Het tertiaire substraat bestaat er uit leperiaanse klei of zand, die plaatselijk aan of nabij de oppervlakte komen en het moedermateriaal voor bodemontwikkeling vormen. Dit pakket wordt afgedekt door het quartair zandlemig dek, wat niveo-eolisch en niveo-fluviaal is, en werd afgezet vanaf het Weichselien.

In geomorfologisch opzicht is het plangebied gelegen in de vallei van de rivier de Leie. De vallei van de Leie vormt een uitloper van de Vlaamse Vallei, een depressie die door fluviatiele processen is uitgeschuurd vanaf het Midden-Cromerien en in de loop van het Weichselien opgevuld is geraakt. In het Laat-Pleistoceen (130.000-11.650 BP) werd de Vlaamse Vallei in haar definitieve vorm uitgeschuurd. Het diepste punt van deze uitschuring werd bereikt op de overgang van het Eemien (130.000-117.000 BP) naar het Weichselien (117.000 BP-11.650 BP). In deze periode waren de Leie en de Schelde meanderende rivieren met een sterk veranderende loop. In de Leievallei werd toen een zeer brede vlakte uitgeschuurd, die breder was dan de vallei van de Schelde. In het Weichselien werd het klimaat kouder en verkregen de rivieren als gevolg hiervan een vlechtend geulenpatroon. Tijdens de lente werd door het smeltwater zand en leem afgezet over de ganse breedte van de vallei. Tijdens de daaropvolgende zomer nam het debiet af en trok het water zich terug naar het hoofdstroomgebied. In de actieve geulen werd nog steeds zand afgezet, terwijl in de depressies in de valleivlakte leem sedimenteerde. Tijdens het Laatglaciaal (de laatste fase van het Weichselien, 14.640-11.650 BP) en in het Holoceen (11.650 BP tot nu) verbeterde het klimaat opnieuw en verkreeg de Leie opnieuw een meanderend patroon. In deze periode heeft zij zich als een underfit river ingesneden in de brede vallei.

Meanderende rivieren ontwikkelden verschillende rivierafzettingen (i.e. beddingafzettingen, oeverafzettingen en komafzettingen). Beddingafzettingen betreffen alle afzettingen binnen de beddingordel, die in de watervoerende rivierbedding worden afgezet, zoals het zand, afgezet in de binnenbocht van de rivier. Langs de geulen worden oeverafzettingen afgezet, die voornamelijk bestaan uit fijn zand, zavel en sterk zandige klei. Deze ontstaan wanneer bij hoge afvoer van water de rivier buiten zijn bedding treedt. Hierbij neemt de stroomsnelheid snel af, waardoor het zwaardere sediment (zand, zavel en sterk zandige klei) direct naast de bedding wordt afgezet. De

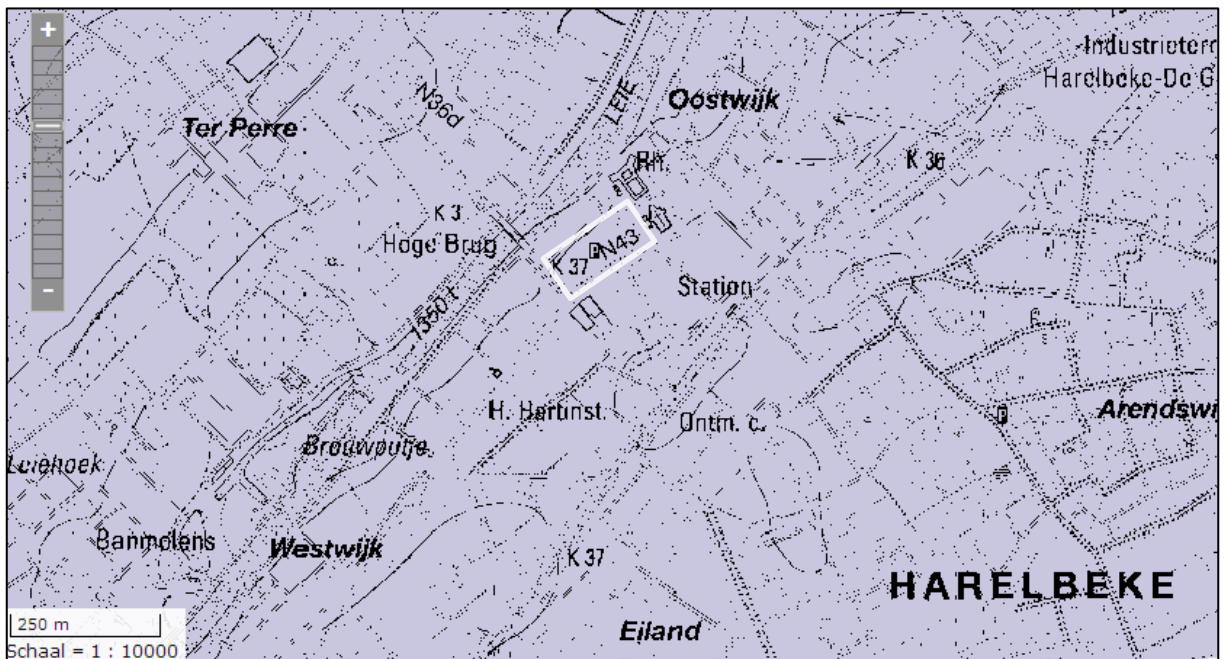
¹ Overgenomen uit bureaustudie BAAC.

zich zo vormende oeverwallen worden in de loop der tijd steeds hoger. Hierdoor neemt de overstromingsfrequentie af. Het lichtere sediment, de zware klei, wordt verder van de bedding afgezet in lager gelegen delen. Deze afzettingen worden komafzettingen genoemd.

Vanaf 1965 werd de Leie rechtgetrokken in het kader van een grootschalig moderniseringsprogramma dat de waterafvoer moest verbeteren en de rivier bevaarbaar maken voor grotere schepen. Hierbij werd de rivier in verregaande mate rechtgetrokken, waarbij dijken werden aangelegd, oevers verstevigd en oude meanders afgesneden. Als gevolg hiervan werd het historische landschapspatroon deels weggevaagd en werden veel van de oorspronkelijke gras- en meerslanden opgehoogd voor landbouw, industrie en bewoning.

Het tertiair substraat binnen het plangebied wordt gevormd door de Formatie van Kortrijk (Ko) en is omschreven als een doorgaans kleilig facies met weinig macrofossielen. Deze Formatie splitst zich ter hoogte van de Markt verder op in het Lid van Moen (KoMo), een heterogene siltige tot zandige afzetting (Figuur 4).

Volgens de quartairgeologische kaart komen er fluviatiele afzettingen variërend van klei tot zand, met mogelijk veen aanwezig voor ter hoogte van het plangebied (FH)(Figuur 5). Deze zijn afkomstig uit het Holoceen of mogelijk uit het Laat-Weichseliaan. Daaronder bevinden zich de niveo-eolische en niveo-fluviale afzettingen van de Formatie van Gent. Volgens de quartairgeologische kaart gaat het hierbij om eolische afzettingen van het Weichseliaan, mogelijk Vroeg-Holoceen (ELPw) en/of hellingsafzettingen van het Quartair (HQ). Op grotere diepte bevinden zich ook fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (FLPw). In het grootste deel van het plangebied zijn op nog grotere diepte tevens fluviatiele afzettingen van het Eemiaan aanwezig (FLPe).

Figuur 2: Aanduiding onderzoeksgebied op de tertiaire kaart².

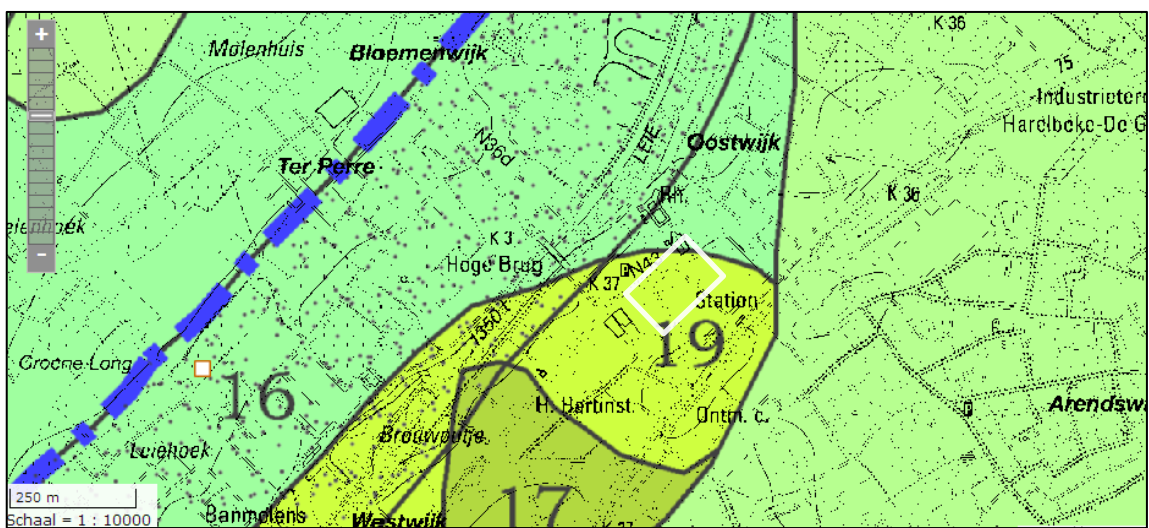
Volgens de digitale bodemkaart bestaat de bodem in het plangebied uit bebouwde zones (OB), waardoor over de natuurlijke ondergrond weinig bekend is (Figuur 6). In het uiterst zuiden van het plangebied komt een zeer sterk gleyige kleibodem zonder profiel (Efp) voor. In het zuidoosten bevindt zich een uiterst natte licht zandleembodem zonder profiel (Pgp(o)) en een matig droge

² DOV Vlaanderen 2014.

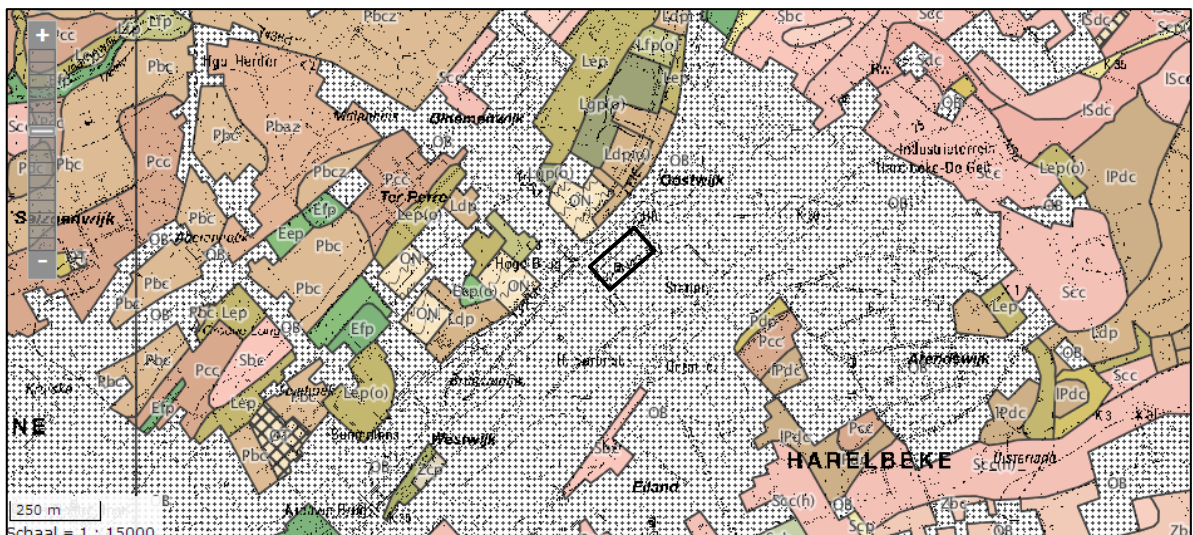
zandbodem zonder profiel (Zcp). Het gaat om kleine zones die tussen de bebouwde vlakken in liggen.

De eenheid Pgp(o) ligt direct tegen de huidige Leiebedding aan. In het midden en het noorden van het plangebied komt ook nog een matig natte zandleembodem zonder profiel ((Ldp) en Ldp(o)) voor. In het noorden komt tevens een natte zandleembodem zonder profiel (Lep) voor. Aan het westen van het plangebied grenzen een paar zones die bestaan uit opgehoogde gronden (ON), evenals een zeer natte zandleembodem zonder profiel (Lfp(o)) en een uiterst natte zandleembodem zonder profiel (Lgp(o)).

Al deze bodems kenmerken zich door volledig gereduceerd bodemprofiel. Ze overstromen in de winter en zijn deels nat in de zomer. Normaal gezien bestaat het grondgebruik op dergelijke bodems uit (slechte) hooiweiden. Alleen bij de bodemeenheid Zcp gaat het om droge bodems, met roestverschijnselen tussen 60 en 90 cm beneden maaiveld.

Figuur 3: Aanduiding onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart³.

Figuur 4: Aanduiding onderzoeksgebied op de bodemkaart⁴.

³ DOV Vlaanderen 2014.

⁴ DOV Vlaanderen 2014.

3 HISTORISCH EN ARCHEOLOGISCH KADER

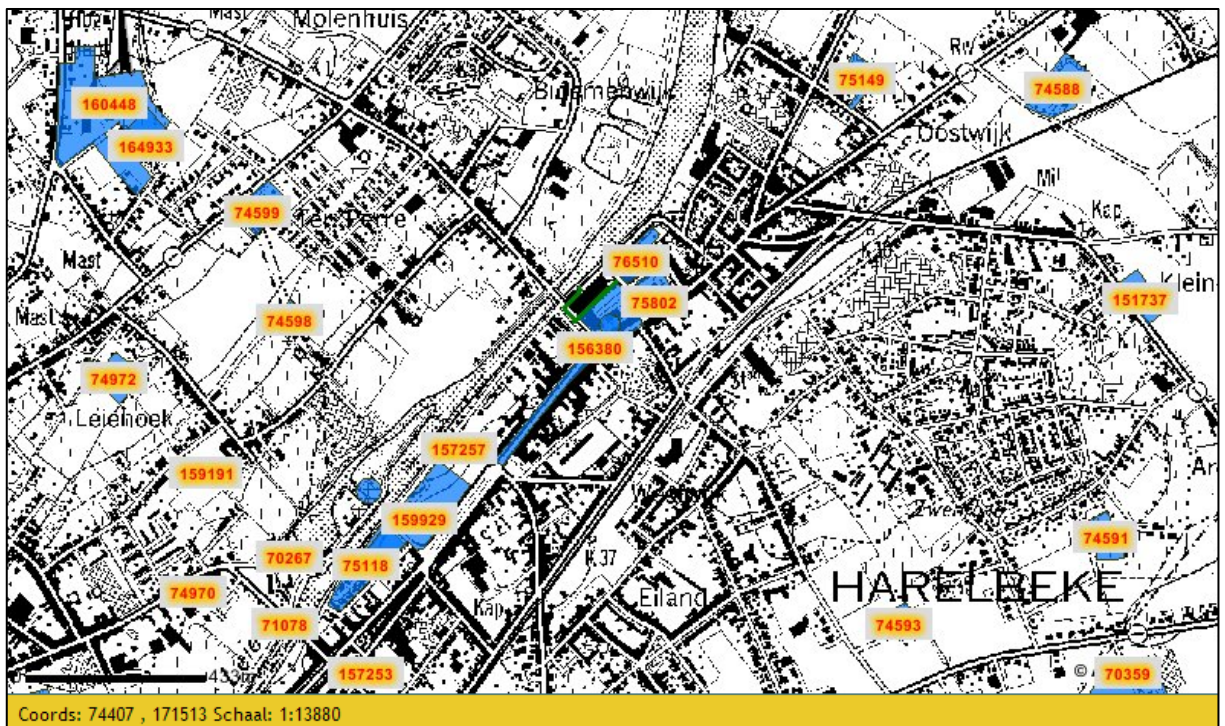
3.1 HISTORISCHE SCHETS VAN HARELBEKE

Voor een uitgebreide historische schets van Harelbeke en meer specifiek van het marktplein verwijzen we naar de nota geschreven naar aanleiding van het uitgevoerde bureauonderzoek door Annika Devroe en BAAC (zie bijlage).

3.2 ARCHEOLOGIE IN HARELBEKE

3.2.1 CENTRAAL ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS EN OVERIGE OPGRAVINGSGEGEVENS

3.2.1.1 ARCHEOLOGIE OP EN ROND HET MARKTPLEIN

Figuur 5: CAI-locaties op en rondom het Marktplein⁵.

- Locatie 76510 (Paretteplein) (Figuur 12):

Tijdens een archeologische opgraving in de jaren '80-'82, in het kader van de bouw van het OCMW-gebouw, werden de funderingen van een kapittelgebouw en sporen van bewoning, waaronder vijf afval-/beerputten, aangetroffen⁶. De ligging van het OCMW is historisch zeer interessant vermits het gesitueerd is op gronden die van in de vroege middeleeuwen een enclave vormden binnen het schependom van Harelbeke. Deze gronden waren door de Vlaamse graven in volle eigendom aan het kapittel van de Sint-Salvatorskerk geschonken. De datering van het

⁵ Centraal Archeologische Inventaris 2014.

⁶ Ferfers 1983.

kapittel wordt bemoeilijkt door herbruik van de bakstenen. Vermoedelijk zijn de gebouwsporen afkomstig van een kelderconstructie uit de late 14de eeuw, die tenminste tegen het einde van de 15de, begin 16de eeuw ontmanteld werd⁷. De kuilen werden op verschillende tijdstippen tussen de 14de en 18de eeuw aangelegd.

- *Locatie 75802 (Sint-Salvatorskerk):*

Bij het afbreken van de oude Romaanse kerk in 1769 zouden drie graven zijn ontdekt waarin skeletten en resten van wapens aanwezig waren.

In 1843 werd de eerste opgraving uitgevoerd op de plaats waar voorheen de Karolingische kerk had gestaan. Er werden twee toegangstrappen tot de crypte aangetroffen alsook de fundering van een half rond noorderkoor⁸. In de tweede helft van de 19de eeuw werden nog meerdere opgravingen uitgevoerd met als doel het ontdekken van de graven van de *forestiers*⁹.

Uiteindelijk was het in 1957 dat Devliegheer een belangrijke opgravingscampagne werd gegund¹⁰. De Romaanse hoofdbeuk werd over de ganse lengte onderzocht, waarbij verschillende dwarsleuven werden aangelegd. De crypte werd eveneens terug zorgvuldig opgegraven¹¹. Tijdens de opgraving kwamen geen sporen aan het licht van een pre-Romaanse kerk. Wel bleek dat de Romaanse kerk uit de 11de eeuw boven een oudere crypte werd gebouwd. Deze laatste was driebeukig en op de oostkant afgesloten door een halfronde muur waarin een klein koor was aangebracht.

In het metselwerk van de kerk was goed bewaard Romeins bouwmetaal aanwezig: stenen, tegels, roze mortel... De aanwezigheid van Romeins metaal werd reeds vastgesteld tijdens opgravingen in 1943¹². Devliegheer was de mening toegedaan dat het metaal toebehoorde aan een in de nabijheid gelegen Romeins gebouw¹³. Het is eveneens mogelijk dat het afkomstig is van een Romeins tempeltje, later opgevolgd door een christelijk heiligdom. Een laatste optie is het herbruik van metaal voor de bouw van de Karolingische en Romaanse kerken, afkomstig van Romeinse structuren zoals een castellum of omheiningsmuur van een kleine vicus¹⁴.

Op basis van het aangetroffen Romeinse metaal wordt de aanwezigheid van een Romeinse bewoningskern vermoed op en rond het Marktplein.

⁷ Opgravingsgegevens uit het Stadsarchief van Harelbeke.

⁸ Vierin 1984, 10: opgraving door C. Carton en F. Van de Putte.

⁹ Vierin 1984, 11.

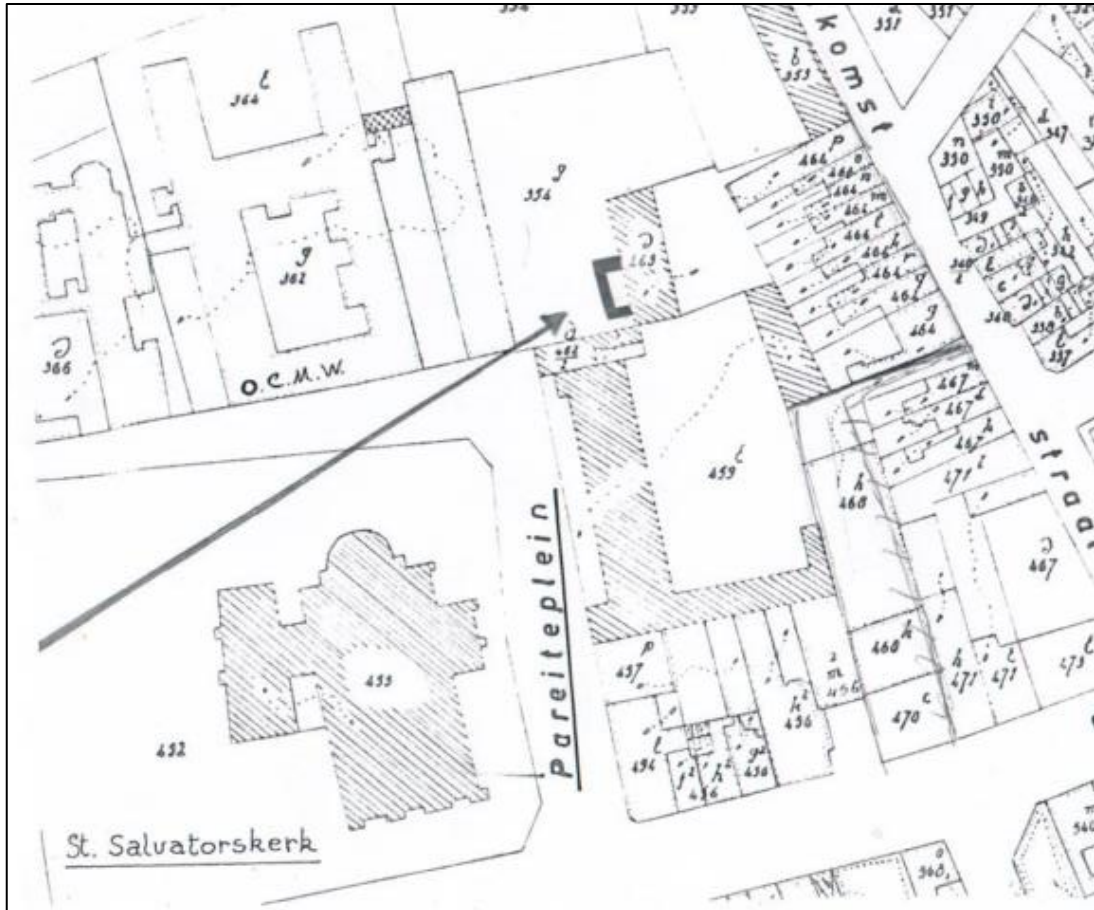
¹⁰ Devliegheer 1959.

¹¹ Devliegheer 1959, 19-45.

¹² Meersman 1943.

¹³ Vierin 1984, 24.

¹⁴ Vierin 1984, 25-26.

Figuur 6: Aanduiding onderzoeksgebied en kelderconstructie¹⁵.

- Locatie 157255 (Marktplain):

Op het Marktplain, in het voormalig dal van de Harelbeek, werd middeleeuws paalwerk aangetroffen¹⁶.

- Locatie 156380 (Marktplain en Marktstraat):

Op deze locatie werden aanwijzingen aangetroffen voor het geleidelijk opvullen van de Harelbeek vanaf de 14de eeuw met massa's puin en afval. De oudste materiële fase (zeker na de Romeinse periode) betreft hier een vrij uitgestrekt paalwerk¹⁷. Deze resten werden vanaf de 14de eeuw met afval bedekt, waardoor kunstmatige gronden ontstonden. Dit proces moet al in de 16de eeuw zijn afgerond. Parallel aan de Marktstraat kon een bijna onafgebroken profiel van puin- en afvallagen worden geregistreerd. Dit wijst vermoedelijk op de aanwezigheid van een nederzetting die zich had ontwikkeld volgens de oriëntatie van een bestaande weg, en die mogelijk teruggaat tot de Romeinse periode.

¹⁵ Opgravingsgegevens van de OCMW-opgraving, Stadsarchief Harelbeke.

¹⁶ Ooghe *et al.* 1979.

¹⁷ Despriet 1975.

3.2.1.2 STEENTIJD/METAALTIJDEN IN DE RUIME OMGEVING

- *Locatie 75149 (Beverenstraat II):*

Tijdens het mechanisch afgraven van de bodem in 1975-76 werd een bronzen hielbijl uit de midden-bronstijd gevonden¹⁸.

- *Locatie 71078 (Brug Vlasstraat):*

De losse vondst van een zwaard, type Huelva, uit de late bronstijd.

- *Locatie 75118 (Ten Overakker):*

Gedurende een opgravingscampagne in 1970, op een heuvelkam van de Leie, werden twee afvalkuilen en enkele losse vondsten uit de steentijd en ijzertijd gerecupereerd. De vondsten bestaan uit scherven en lithisch materiaal¹⁹.

Recente systematische opgravingen hebben de laatste jaren heel wat bijgedragen aan de studie van rurale bewoning en landindeling voor de Romeinse periode²⁰. Bij de aanleg van het bedrijventerrein en windmolenpark Evolis tussen Kortrijk en Harelbeke in 2007 werden resten van een nederzetting uit de late ijzertijd/vroeg-Romeinse periode aangetroffen. De landelijke nederzetting bestond uit kleine vierkante percelen, begrensd door smalle greppels²¹.

3.2.1.3 ROMEINSE PERIODE IN DE RUIME OMGEVING

- *Locatie 157257 (Schipstraat):*

Ten zuidwesten van het plangebied werd een Romeinse muntschat uit de 3de eeuw gevonden²².

In de Collegewijk, ten zuidwesten van het plangebied, ging in 2010 een opgraving van start naar aanleiding van de uitbreiding van het OCMW-rusthuis. De resultaten van het vooronderzoek bevestigden reeds de aanwezigheid van de kern van een Romeinse vicus. Tijdens de opgraving kwamen diverse paalkuilen, grachten, waterputten en een wegtracé aan het licht²³.

3.2.1.4 MIDDELEEUWEN IN DE RUIME OMGEVING

- *Locatie 74588 (Kloostergoed):*

Op basis van een kaart opgemaakt door landmeter Frans De Bal in 1768 wordt hier het "Kloostergoed" gesitueerd, een site met walgracht die zeker opklimt tot het midden van de 18de eeuw.

- *Locatie 74591 (Herpelsstraat I):*

Locatie 74593 (Wijdegracht I):

Locatie 74598 (Steenovenstraat I):

¹⁸ Despriet 1981.

¹⁹ Ooghe et al. 1979.

²⁰ Stap voor stap 2013, 31.

²¹ Sturtewagen et al. 2009.

²² Ooghe et al. 1979.

²³ De opgraving werd uitgevoerd door GATE Archaeology. De rapportagefase is nog in volle gang.

Locatie 74599 (Ter Perre I):

Op basis van cartografische bronnen worden hier laatmiddeleeuwse sites met walgracht gelokaliseerd.

- Locatie 159929 (Twee Bruggenstraat I):

Tijdens een archeologische prospectie in 2012 werden grachten en kuilen uit de metaaltijden en late middeleeuwen gedocumenteerd²⁴.

- Locatie 70267 (Westmolen):

Op basis van archiefonderzoek wordt hier de 12de-eeuwse Westmolen gesitueerd²⁵.

- Locatie 157253 (Tramstraat):

Een cluster van afval- en beerputten duidt op de aanwezigheid van een middeleeuwse stortplaats²⁶.

- Locatie 160448 (De Vlasschuur):

Deze site herbergt de restanten van een volmiddeleeuwse nederzetting, waaronder greppels, talrijke paalsporen en een afvalkuil²⁷. In de paalsporen kon een huisplattegrond worden herkend.

- Locatie 151737 (Deerlijksesteenweg):

Ten oosten van de dorpskern van Harelbeke werden enkele smalle en ondiepe greppels aangetroffen, die vermoedelijk verband houden met ontwatering van het terrein of landbouwactiviteit²⁸. De datering van de sporen is onbekend.

²⁴ Cox et al. 2012.

²⁵ Coutant & Goeminne 2000.

²⁶ Ooghe et al. 1979.

²⁷ Reyns & Dierckx 2012.

²⁸ Smeets 2010.

4 METHODIEK

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek werden in samenspraak met de bevoegde erfgoedconsulent en de bouwheer voorafgaandelijk aan de uit te voeren prospectie met ingreep in de bodem 7 proefsleuven aangeduid, teneinde een antwoord te verkrijgen op de verder beschreven onderzoeksvragen. Een plannetje met aanduiding van de 7 proefsleuven werd toegevoegd aan de bijzondere voorwaarden. De aanduiding op het plan was indicatief en kon in samenspraak met de vergunninghoudende archeoloog, de bouwheer en de erfgoedconsulent worden bijgesteld afhankelijk van de situatie op het terrein (aanwezigheid ondergrondse verstoringen, toegankelijkheid,...). Op vraag van de bouwheer moest tevens gezorgd worden dat de aangelegde sleuven steeds gedempt waren en dat de verharding tijdelijk hersteld was tijdens de wekelijkse markt op donderdag.

De graafwerken werden uitgevoerd met een graafmachine met platte graafbak. Bij de aanleg van de sleuven werd steeds rekening gehouden met de wettelijke veiligheidsnormen (voor diepere sleuven en proefputten werd met getrapte profielen gewerkt). In eerste instantie werd de aanwezige verharding verwijderd. Bij de meeste sleuven bestond deze uit asfalt, die in eerste instantie geslepen diende te worden, plaatselijk was een tweede oudere laag asfalt aanwezig. Onder de asfaltverharding bevond zich een gecompacteerd laag steenslag. De asfalt werd afgevoerd met vrachtwagens. De steenslag en de uitgegraven aarde werd tijdelijk op het marktplein opgeslagen om na het onderzoek de proefsleuf terug mee op te vullen.

Het uitgraven van de sleuven gebeurde onder begeleiding van de vergunninghoudende archeoloog. De diepte van het eerste opgravingsvlak werd bepaald door de aanwezigheid van archeologische resten of sporen enerzijds en door de geldende veiligheidsregels voor het werken in diepe sleuven anderzijds. Indien er in eerste instantie geen archeologische resten werden aangetroffen werd het eerste opgravingsvlak aangelegd op een diepte van maximaal 1,20 meter onder de verwijderde verharding. Vervolgens werd centraal in de sleuf een smallere sleuf aangelegd tot op een diepte van maximaal 2,40 meter onder de verwijderde verharding of tot op het niveau van de eerste archeologische sporen. Indien er wel archeologische resten werden aangetroffen werd na de registratie ervan, waar mogelijk één of meerdere proefputten of kleinere sleuven aangelegd. Zo kregen we een zicht op de plaatselijke stratigrafie.

Wanneer de maximale diepte werd bereikt zonder hierbij de onverstoorde moederbodem aan te snijden, werd, indien niet verhinderd door opkomend grondwater, een manuele boring geplaatst om een verder inzicht te verkrijgen in de plaatselijke lagenopbouw.

In het vlak aangetroffen sporen en structuren werden voorzien van een individueel spoornummer (doorlopend voor muren, sporen en/of lagen), opgeschoond, gefotografeerd, beschreven en digitaal ingemeten met GPS en/of totaalstation. Aangetroffen structuren werden enkel lokaal verwijderd en enkel indien het resten van een zeer recente datum betrof met als doel een inzicht te verkrijgen op de oudere onderliggende sporen, lagen en structuren. Sporen werden niet verder onderzocht.

Afhankelijk van de situatie per proefsleuf werd beslist hoeveel en welke profielen geregistreerd dienden te worden. Indien bleek dat een verdere registratie van een bepaald profiel, door de diepte van de aanwezige verstoring, geen verdere informatie zou opleveren, werden geen profielen geregistreerd. Indien beide lange profielen in een proefsleuf sterke gelijkenissen vertoonden, werd slechts één van beide profielen geregistreerd. Enkel indien er voldoende verschillen waren in beide profielen, werden beide geregistreerd. De beslissing lag in handen van de vergunninghoudende archeoloog en werd tijdens eventuele werfbezoeken van de bevoegde erfgoedconsulent en/of de wetenschappelijke leiding voorgelegd en besproken. De

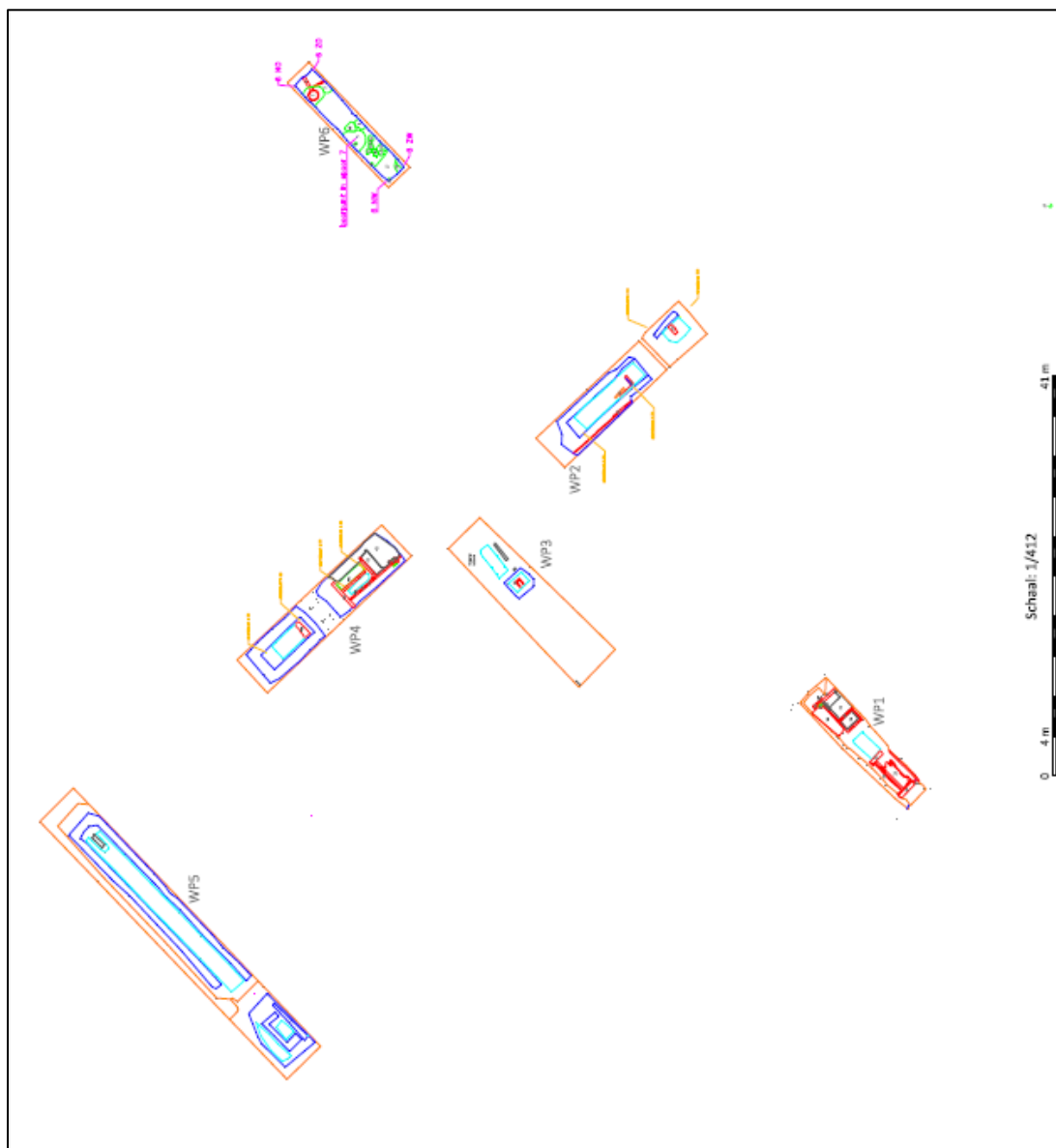
geselecteerde profielen werden manueel opgeschoond, gefotografeerd, beschreven en op schaal 1/20ste ingetekend. Hierbij werden de gebruikte vaste punten digitaal ingemeten met GPS.

Eventuele vondsten werden stratigrafisch ingezameld en op het terrein voorzien van een label volgens de bepalingen in de minimumnormen. Bij grote concentraties aan recent vondstenmateriaal werd een selectie gemaakt. Zo werden bijvoorbeeld niet alle kopjes, schoteltjes, borden, glazen en flessen bijgehouden die in vrij grote getale aan het licht kwamen bij het onderzoek van WP2. Het ensemble kon gedateerd worden in de periode late 19de – eerste helft 20ste eeuw.

Omwille van praktische redenen moest het onderzoek in twee fasen worden uitgevoerd. Proefsleuf 7 werd oorspronkelijk ingepland in het wegdek ten oosten van het te slopen parochiecentrum. Door grote collectorenwerken die hier in het recente verleden werden uitgevoerd, verwachtten we dat het bodemarchief hier volledig was verstoord. Daarom werd in overleg beslist om de sleuf in westelijke richting te verplaatsen naar de parking van het parochiaal centrum. Door problemen met de eigendomsoverdracht van het betrokken perceel kon deze pas onderzocht worden in een tweede fase (vergunningsnr.: 2015/300).

In totaal werd een groot deel van het projectgebied (ca. 4500m²) door middel van proefsleuven onderzocht. Dit komt overeen met een totale oppervlakte van 571 m².

5 OVERZICHT RESULTATEN

Figuur 7: overzicht werkputten

5.1 PROEFSLEUF 1

5.1.1 SITUERING EN DOELSTELLING

De sleuf werd door het agentschap ingepland in de zone van de Oude Markt en het Schepenhuis. Het betrof een oost-west gerichte sleuf met een breedte van 4m50 meter en een lengte van 20m meter (bijlage 2). Onderzoek van deze sleuf moest inzicht geven in de locatie en bewaringstoestand van de oude markt, het schepenhuis en de eventuele bewoning langs de Gentsestraat.

5.1.2 RESULTATEN

5.1.2.1 OOSTELIJKE ZONE (SP21 T.E.M. 29)

In de oostelijke zone van de proefsleuf werden de resten aangesneden van een min of meer zuid-noord georiënteerd gebouw. Meer bepaald betrof het de noordelijke achterzijde van bewoning langsheen de Gentsestraat (bijlage 13). In de sleuf troffen we de resten aan van een in onbruik geraakte kelderverdieping die verschillende verbouwingsfases kende. De hierbij gebruikte materialen verraadden dat de constructie slechts in de 20ste eeuw definitief werd opgegeven, vermoedelijk tijdens de laatste herinrichting van het marktplein en de verbreding van de Gentsestraat in de jaren '70 van vorige eeuw.

Omtrent de datering van het ontstaan van de kelder tasten we in het duister. De oudste muren waren opgetrokken met een harde witte kalkmortel en opgebouwd met bakstenen van het formaat: 21,5*9,5*5 centimeter. Enkele scherven afkomstig uit het zuidelijke profiel en de jongste archeologisch relevante laag kunnen ruwweg gedateerd worden in de periode 16de tot 18de eeuw (zie 5.1.3). De aangetroffen bouwresten liepen verder in zuidelijke richting buiten de aangelegde sleuf.

Figuur 8: Zicht op de kelderresten vanuit het oosten

5.1.2.2 WESTELIJKE ZONE (Sp31 T.E.M. 37)

In de westelijke zone van proefsleuf 1 troffen we eveneens de resten aan van enkele bakstenen structuren. Tijdens het aanleggen van de sleuf werd ter hoogte van de aangesneden muurresten een betonnen dalvloer aangetroffen. Gezien de recente datering hiervan werd door de vergunninghoudende archeoloog beslist deze zonder verdere registratie te verwijderen. Onder de vloer kwam een ouder bakstenen vloerniveau tevoorschijn (Sp33 TAW) aan de zuid- en oostzijde begrensd door een bakstenen muur (Sp32 en Sp31). In het westen grensde de vloer aan een oudere en beduidend bredere muur (Sp34). In het zuiden was de vloer verdwenen. Mogelijk een gevolg van de in het zuidelijke profiel aanwezige bakstenen muur van recentere datum (pS35). Op basis van de gebruikte bouwmaterialen kunnen we concluderen dat de aangetroffen resten in de westelijke zone van de sleuf een beduidend oudere datering hebben dan deze in de oostelijke zone. Gezien de positie van de sleuf zou het kunnen dat minstens een deel van de aangetroffen resten deel uitmaakten van het in de jaren '70 gesloopte Schepenhuis of van één van de voorgangers ervan. Meer bepaald gaat het om de min of meer noord-zuid georiënteerde muur S34. Die was duidelijk breder en kon op basis van stratigrafische gegevens als de oudst aangetroffen muur in de sleuf worden geduid.

Figuur 9: Zicht op de westelijke constructie vanuit het westen

5.1.2.3 ZUIDELIJK PROFIEL/PROEFPUT

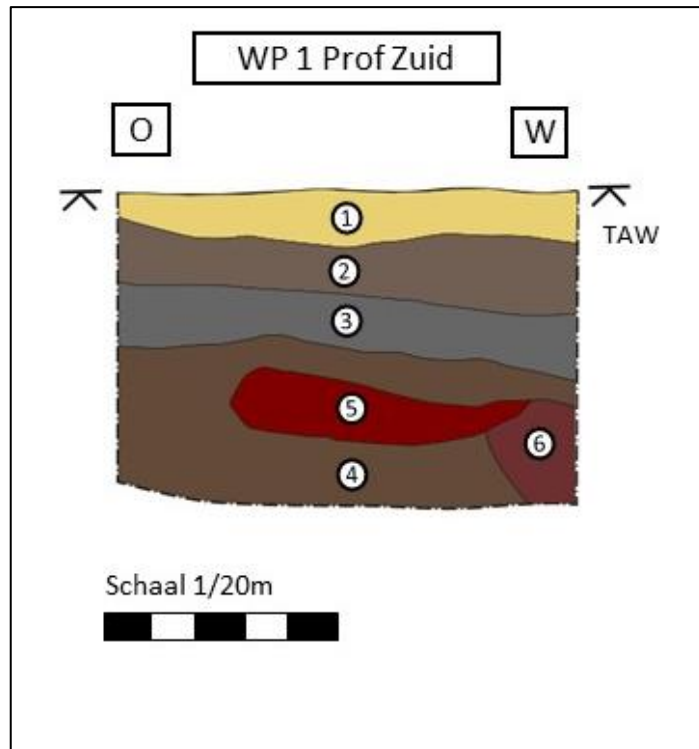
Door de aanwezigheid van enkele gebouwstructuren in vlak 1 waren we enkel in staat om centraal in de sleuf tussen de aangetroffen resten een beperkte proefput aan te leggen. Het doel was een

inzicht te krijgen in de stratigrafische opbouw van de onderliggende lagen. Het zuidelijke profiel van de proefput werd ingemeten over een diepte van ongeveer 1 meter onder het eerste opgravingsvlak (= -1,20 meter t.o.v. MV TAW). De lagen en pakketten die zich in het bovenste deel van het zuidelijk profiel bevonden, konden worden toegeschreven aan de sloop- en heraanlegfase van het marktplein in de jaren '70 van vorige eeuw. Hierin bevonden zich eveneens de gebouwresten die hierboven werden beschreven.

Vanaf een diepte van ongeveer 1,20 meter troffen we achtereenvolgens de volgende onverstoorde lagen aan (laag 2 tem 6). Laag 2 was een homogeen grijsbruine grof zandige kleilaag en bevatte wat fragmentjes baksteen, kalkmortel en houtskool. De laag bedekte de homogene donkergrijs tot zwarte laag 3 die duidelijk minder inclusies bevatte. Onderaan het profiel herkenden we een homogeen donkergrijze tot bruine laag (laag 4) waarin zich nog minder inclusies bevonden. De laag was duidelijk kleiiger maar bevatte nog steeds een fractie grof zand. In laag 4 herkenden we een lens bestaande uit grof baksteenpuin (laag 5). Onderaan rechts in het profiel (laag 6) tekende zich een mogelijke kuil af. De vulling van de kuil bevatte erg veel fijn puin samengesteld uit baksteen- en kalkmortelfragmenten.

Figuur 10: Opbouw zuidelijk profiel proefput 1

Figuur 11: Zuidprofiel proefsleuf 1 onder verstoring

5.1.3 VONDSTEN

In werkput_1 zijn er in totaal zes aardewerkfragmenten gevonden. De meerderheid hiervan zijn afkomstig uit het zuidelijk profiel van de werkput. De vondsten omvatten één oor (lintoor) van een Siegburg kan die vermoedelijk uit de 15de tot eerste helft 16de eeuw stamt. Op basis van de rechte en weinig geprononceerde randfragment van een kan Westerwald steengoed, is een datering van de tweede helft 17de - 18de eeuw mogelijk. Enkele fragmenten van een majolica bord kunnen worden gedateerd in de volle 17de eeuw (fig. 1). Dit monochroom blauw, met fruitmotieven beschilderd bord, zowel op de spiegel als op de vlag, is voorzien van de welgekende loodglazuur aan de beschilderde zijde van het bord en een sliblaag aan de keerzijde. Op basis van het geschilderde motief en het gelige baksel wijst alles in de richting van een productie plaats ergens in de Nederlanden (Bartels M. 1999: 790; Pers. Com, Pype P.).

Fig. 1: majolica scherven uit werkput 1

Tot slot is er uit het zuidprofiel van werkput 1 nog een randscherf roodbakkerd loodgeglazuurd aardewerk aan het licht gekomen. Het fragment is afkomstig van een teil of kom. Helaas kan er geen precieze datering dan de Nieuwste Tijd vooropgesteld worden.

5.1.4 CONCLUSIE

Ondanks het feit dat de in proefsleuf 1 onderzochte zone in de jaren '70 van de vorige eeuw tot een diepte van ongeveer 1,20 meter werd verstoord, bleek dat de destijds bestaande bebouwing niet volledig werd gesloopt. Verschillende verbouwingsfasen in de aangetroffen structuren kunnen een aanwijzing zijn voor een langdurig gebruik met een eventuele oorsprong in de Nieuwe Tijden. Bovendien bleken de aangetroffen resten zich verder te zetten in zuidelijke richting (Gentsestraat). Op een dieper niveau was het bodemarchief intact maar bevonden we ons mogelijk in de westelijke zone van de gedempte beekvallei.

5.2 PROEFSLEUF 2

5.2.1 SITUERING EN DOELSTELLING

De sleuf werd door het agentschap ingepland in de zone met de oude bewoning langs de Gentsestraat. De noord-zuid gerichte sleuf had een breedte van 4m en een lengte van 21 meter. Onderzoek van deze sleuf moest inzicht geven in de locatie en bewaringstoestand van de bewoning en de bijbehorende achtererven langs de Gentsestraat (bijlage 3).

5.2.2 RESULTATEN

Om praktische redenen (aanwezigheid dorpel beplanting) werd beslist de sleuf op te splitsen in twee delen. De resultaten zullen hieronder kort per sleufdeel worden besproken.

5.2.3 ZUIDELIJKE ZONE

In de zuidelijke zone troffen we de resten aan van een naar onderen toe trapsgewijs verjongende bakstenen muur (Sp39: 12,88m + TAW) met een min of meer oost-westelijke oriëntatie. De muur was opgetrokken in een beigegele zandige kalkmortel en bakstenen van het formaat: 22*12*5 centimeter. De muur kon over een lengte van ongeveer 1 meter worden vrij gelegd. De bewaarde opstand bedroeg ongeveer 45 centimeter inclusief de fundering. Op basis van enkele fragmenten aardewerk afkomstig uit de ophogingslagen in de omgeving en de gebruikte bouwmaterialen kan de muur mogelijk in de periode 15de – 16de eeuw worden gedateerd (zie 5.2.5).

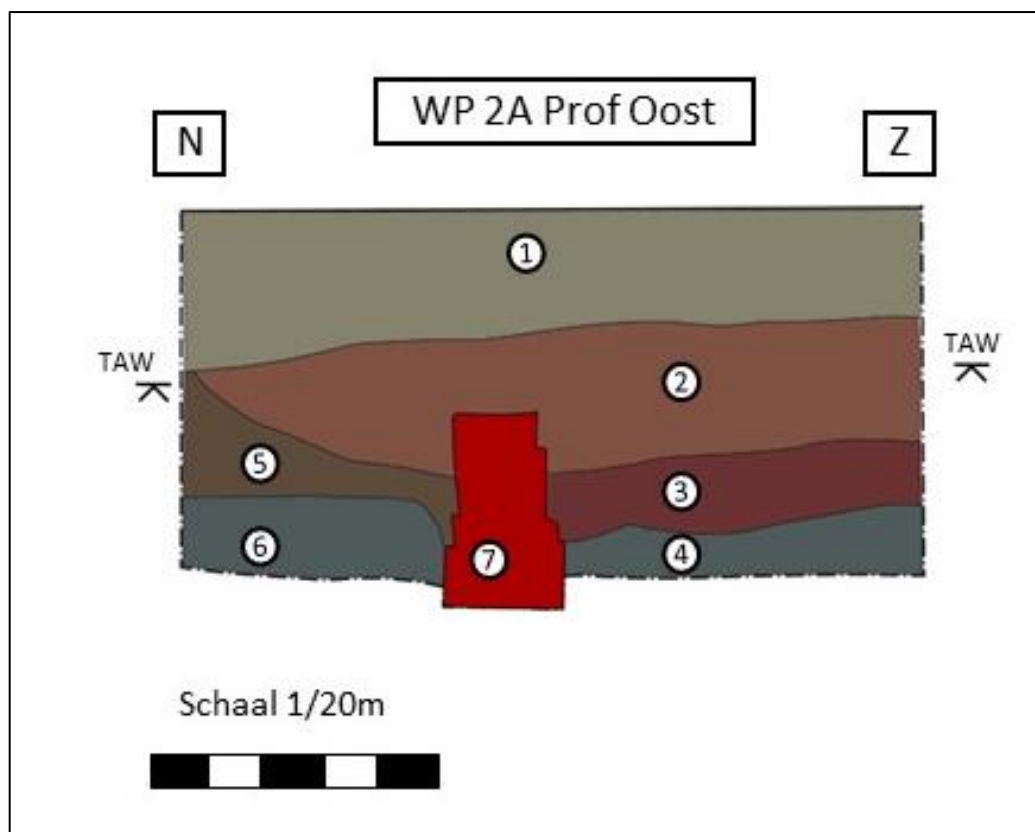
Figuur 12 : Sp39 zicht vanuit het noorden

5.2.3.1 PROFIELOPBOUW ZUIDELIJKE ZONE

Net zoals in proefsleuf 1 was een groot deel van het recentere bodemarchief verstoord door de verschillende heraanlegfases van het marktplein (laag 1). Boven de muur herkenden we een puinhoudende laag (laag 2) die mogelijk in verband kan worden gebracht met de sloop van de bebouwing waartoe Sp39 behoorde. De onderliggende lagen (laag 3 en laag 5) ontstonden ten tijde van het bestaan van de muur en bevonden zich respectievelijk ten noorden en ten zuiden van Sp39. Laag 3 werd gekenmerkt door een bruinrode tot plaatselijk zwarte kleur en was erg rijk aan houtskool. Mogelijk kan de laag gezien de positie en mogelijke datering in verband gebracht worden met de verwoesting van de gebouwen omwille van oorlogsprikelen op het einde van de 16de eeuw (mondelinge info Ph. Despriet). Onderaan het profiel herkenden we een grijze homogene laag (laag 4 en laag 6) met grof zandige kleiige matrix. In de laag bevonden zich baksteenfragmentjes en vrij veel houtskool.

Figuur 13: Proefput 2: oostprofiel: zuidelijke zone

Figuur 14 : Proefsleuf 2: oostprofiel: zuidelijke zone

5.2.4 NOORDELIJKE ZONE

Ook in de noordelijke zone herkenden we de gevolgen van de herinrichting van het marktplein in de jaren '70. De hier aanwezige bebouwing (Sp40: 13,69m + TAW en Sp41: 12,52m + TAW) werd minstens gedeeltelijk gesloopt. Het plein werd nadien genivelleerd met zuiver geel licht leemachtig zand.

Sp40 was een lange min of meer noord-zuidelijk georiënteerde bakstenen muur die zich in een groot deel van het westelijke profiel bevond. De aan de basis verbredende muur was op regelmatige afstand voorzien van min of meer vierkante steunberen. De muur was opgetrokken in een harde kalkmortel met bakstenen van het formaat: 22*10*5,5 centimeter. De muur had een bewaarde opstand van ongeveer 50 centimeter en kon over een lengte van plusminus 6m worden blootgelegd. Dat de muur deel uitmaakte van een gebouw dat pas werd gesloopt in de jaren '70 is duidelijk. Omtrent de ouderdom van de muur hebben we eveneens gegevens. De laag die zich ten oosten van Sp40 bevond was erg rijk aan laat 19de – vroeg 20ste eeuws afval. De laag bedekte duidelijk de bredere zone onderaan de muur. De muur moet dus zeker ten laatste uit de 19de eeuw dateren.

Figuur 15 : Sp40 in het westelijke profiel van proefsleuf 2

Een tweede structuur (Sp41) bestond uit een oost-westelijk georiënteerde bakstenen muur opgebouwd met grijze cementmortel enerzijds en een min of meer noord-zuidelijk georiënteerd gedeelte opgebouwd uit eerder zachte kalkhoudende mortel (Sp43). Het zuidelijke deel van de constructie kan duidelijk in recente tijden worden gedateerd. Door de beperkte onderzoeksruimte kon de juiste betekenis van het noordelijke gedeelte niet worden achterhaald, vermoedelijk kent dit een oudere datering.

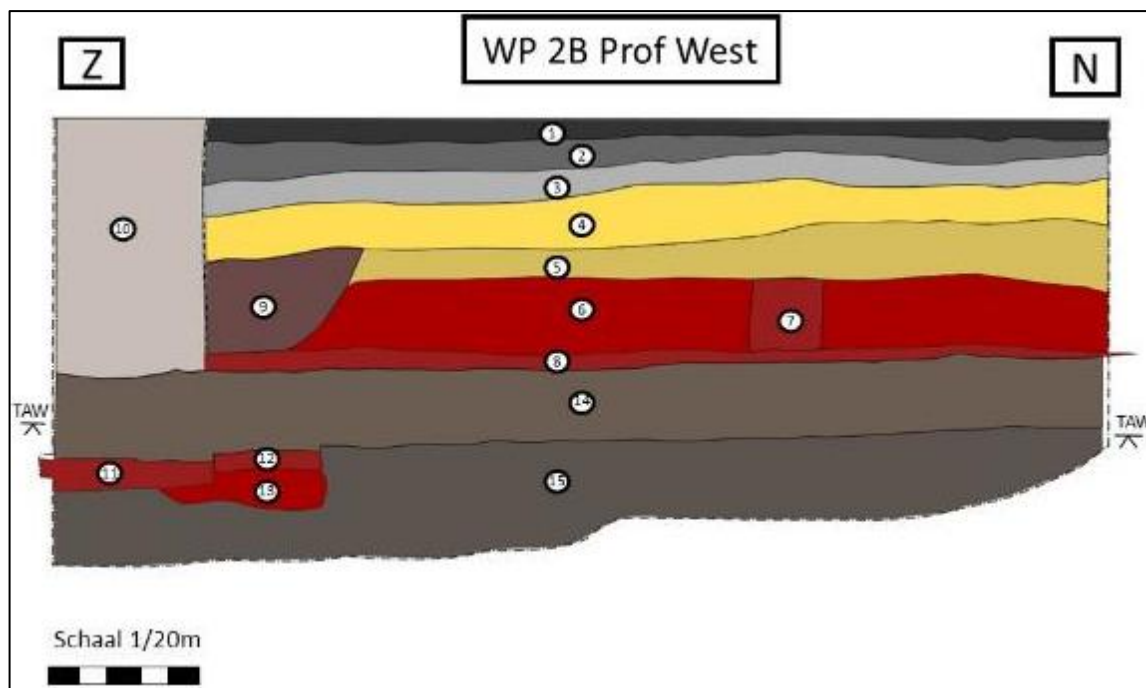
Onder de recente lagen bevond zich een dik homogeen grijs grof zandig kleiig ophogingspakket. Hierin troffen we de resten aan van een terracotta drainagesysteem (Sp42: 11,83m + TAW) opgebouwd uit oxiderend gebakken gekraagde licht conische buizen die in elkaar waren geschoven. De buizen hadden een binnenmaatse diameter van 23 cm en een lengte tussen 85 cm en 95 cm. Dit type buizen werd o.a. aangetroffen bij archeologisch onderzoek te Dendermonde en kon hier op basis van aardewerk in de periode late 17de – vroege 18de eeuw worden gedateerd.

Figuur 16: aardewerk afwateringsbuis (Sp42) in situ en Sp43

5.2.4.1 PROFIELOPBOW NOORDELIJKE ZONE

Net zoals bij de vorige proefsleuf bestond het bovenste gedeelte van het profiel uit een zuiver licht leemachtig geel zandig pakket (laag 4) met bijbehorend onderliggend puinpakket (laag 5) dat ontstond bij de sloop en heraanleg van het marktplein in de jaren '70. Hieronder treffen we de zone met resterende bebouwing (wellicht in gebruik tot jaren '70) (laag 6, 7 en 8). Tegen de muur bevond zich een laag die op basis van het talrijk aanwezige vondstenmateriaal in de periode late 19de – vroege 20ste eeuw kan worden gedateerd. Hieronder bevond zich een homogene donkergrijze laag zandige klei met fragmenten baksteen (laag 14). Laag 14 dekte Sp43 (laag 11, 12 en 13) af, en bevond zich bovenop laag 15. Deze laatste laag had eveneens een homogene zeer grof zandig kleiige samenstelling met eerder bruingrijze kleur. In de laag werden houtfragmenten herkend en wat baksteenpuin. Op de scheiding tussen laag 14 en 15 bevond zich plaatselijk een concentratie grof baksteenpuin. In laag 15 bevond zich de drainagebuis (Sp43).

Figuur 17: Proefsleuf 2: westprofiel: noordelijke zone

5.2.5 VONDSTEN

In Werkput_2 werden - behalve de grote massa aan industrieel aardewerk - ook enkele vondsten aangetroffen met een specifiekere datering: ondermeer een bodem fragment met standvin van een pot in grijs gereduceerd gebakken aardewerk, een steengoed kan met uitgeknepen standring, een steelfragment van een typisch 17de -19de eeuwse pijparden pijpje en een met slib versierd, rood aardewerk, bord. Echter gaat het hier om vermengd materiaal dat niet aan een specifiek spoor toegewezen kan worden. Het bewijst echter wel, dat op basis van de datering van enkele oudere stukken er al voor de post-middeleeuwen menselijke activiteiten op en rond de markt van Harelbeke plaatsvond.

In werkput 2 zijn er eveneens een aantal dierlijke resten verzameld, namelijk 4 oesterschelpen (*Ostrea edulis*) en 1 fragment runder radius (*Bos primigenius* f. *taurus*). Het bot is afkomstig van een onvolwassen individu en ter hoogte van het distale einde van de schacht zijn er duidelijke zaagsporen zichtbaar. Het doorzagen van groot zoogdierenbot is typerend voor de meer recentere perioden, voornamelijk vanaf de Nieuwe Tijd.

Bij de aanleg van werkput 2 werd nog een metaalslak met een doorsnede van ongeveer 6 centimeter ingezameld.

5.2.6 CONCLUSIE

Alhoewel de bestaande bebouwing hier bij de vernieuwing van het marktplein in de jaren '70 werd gesloopt, bleek tijdens het onderzoek van proefsleuf 2 dat de sloop niet alle resten van de bebouwing heeft vernield. Het lijkt erop dat zeker in de noordelijke zone van proefsleuf 2 de meeste lagen vanaf de 19de eeuw en ouder in redelijke tot goede staat bewaard zijn. In de zuidelijke zone werden sporen aangetroffen die mogelijk te verbinden zijn aan de historische vernielingen op het einde van de 16de eeuw. De betekenis van de homogene dikke grijze

ophogingspakketten is niet duidelijk. Mogelijk kunnen deze met de opvulling van de beekvallei in verband worden gebracht.

5.3 PROEFSLEUF 3

5.3.1 SITUERING EN DOELSTELLING

De sleuf werd door het agentschap ingepland in de zone tussen de kerk en de voormalige Harelbeek (bijlage 4). De oost-west gerichte sleuf had een breedte van 5m en een lengte van 22m. Onderzoek moest inzicht geven in de locatie en bewaringstoestand van de open ruimte, bewoning en mogelijke weg (zoals te zien op de kaart van Deventer en Ferraris).

5.3.2 RESULTATEN

5.3.2.1 *KELDER*

Reeds tijdens het opentrekken van de sleuf was duidelijk dat de aangesneden zone volledig verstoord was door een grote recente kelderruimte waarvan de noordelijke begrenzende muur de sleuf licht diagonaal doorsneed. De keldermuren waren opgebouwd in recente vermoedelijk machinaal gefabriceerde bakstenen. De kelder was na de sloop van het bijbehorende gebouw opgevuld met puin afkomstig van de afbraak en bevatte duidelijk 20ste eeuwse elementen (gewapend beton, plastic, elektriciteitskabels,...). Het bovenste deel van de kelder was opgevuld met verplaatst moederbodem materiaal. Het gele licht leemachtige zandpakket is mogelijk van elders op het marktplein afkomstig en kan een gevolg zijn van een nivellering in de 20ste eeuw. Eventueel aanwezige binnenmuurtjes werden tijdens de aanleg verwijderd en niet geregistreerd.

De kelder was voorzien van een bakstenen vloer opgebouwd uit vier lagen steen. De vloer bevond zich op een diepte van +/- 2 meter (12.20mTAW) onder het huidige maaiveld. Omwille van de recente datering werd de vloer slechts plaatselijk vrijgemaakt.

Lokale bewoners vertelden ons dat het vermoedelijk de kelderruimte betrof van een grote meubelzaak die zich hier voor de heraanleg van het marktplein in de jaren '70 bevond (bijlage 13).

5.3.2.2 *MUURRESTEN SP38*

Om na te gaan wat de bewaringstoestand onder de aangetroffen keldervloer was, werd besloten plaatselijk de vloer machinaal uit te breken. Omwille van stabiliteitsredenen (losse kelderopvulling en een diepte van 2 meter) kon dit enkel centraal in de put gebeuren en enkel over een beperkte oppervlakte.

Slechts enkele centimeters onder de opgebroken vloer kwamen de resten aan het licht van een bakstenen muur, die duidelijk een oudere datering had dan de hierboven beschreven kelderruimte. De muur, met een breedte van 20 cm was opgetrokken in een donkergrijze kalkhoudende mortel met bakstenen van het formaat 19*10*5 centimeter. De constructie had een min of meer rechthoekige vorm. Het westelijke uiteinde kon niet worden geregistreerd. In de omgeving van de muur troffen we in de omringende ophogingslaag verschillende fragmenten aan van bolle flessen met hoge opgestoken ziel. De flessen leken thuis te horen in de periode tweede helft 17de – 18de eeuw.

5.3.2.3 PROFIELOPBOUW

Na overleg met de erfgoedconsulent van het agentschap Onroerend Erfgoed werd beslist om verder naar het oosten eveneens een kleine sondering uit te voeren onder de recente keldervloer teneinde meer inzicht te verkrijgen op de betekenis van de aangetroffen muurresten. Centraal in de put werd de keldervloer uitgedroogd. Onder de vloer troffen we de resten aan van een homogene grijze grof zandig kleiige laag, dezelfde laag waarin zich de muurresten bevonden. Het diepste bereikte punt bedroeg 2,8m onder het huidige maaiveld.

We kunnen de profielopbouw als volgt samenvatten. Van MV tot ongeveer -2,20 meter is het profiel verstoord door (van boven naar beneden) een verplaatst pakket zuiver moederbodem materiaal, grof afbraakpuin afkomstig van de sloop van de vroegere bebouwing, een bakstenen vloerlaag van ongeveer 20 centimeter. Vanaf ongeveer 2,20 meter onder MV bevindt zich een homogene grijze laag.

5.3.3 CONCLUSIE

De aangetroffen kelderruimte maakte vermoedelijk deel uit van de bebouwing die hier tot het midden van de jaren '70 op het marktplein aanwezig was. De oudere onder het gebouw aanwezige resten zijn wellicht afkomstig van de gebouwen die hier voor de recent aangetroffen constructie stonden en ten tijde van de constructie grotendeels werden gesloopt. De aangesneden grijze laag kon enkel op basis van de verdwenen flessen in de periode late 17de – 18de eeuw worden gedateerd. Weinig is duidelijk omtrent de juiste betekenis van de laag. Mogelijk kan ze in verband worden gebracht met de opvulling van de vroegere vallei van de Harelbeek? Op basis van cartografische bronnen verdwijnt de beek uit beeld in de periode 1644 (kaart Sanderus) – 1777 (kaart Ferraris). De aangetroffen muurresten onder de kelder zouden dan afkomstig kunnen zijn van de oudste bebouwing die er na de opvulling van de beekvallei werd opgetrokken. Eventueel oudere resten zijn mogelijk bewaard onder de grijze homogene laag.

5.4 PROEFSLEUF 4

5.4.1 SITUERING EN DOELSTELLING

De sleuf werd door het agentschap ingepland in de zone tussen de kerk en de voormalige Harelbeek. De noord-zuid gerichte sleuf had een breedte van 4m en een lengte van 20m (bijlage 5). Onderzoek moest inzicht geven in de locatie en bewaringstoestand van de open ruimte, bewoning en mogelijke weg (zoals te zien op de kaart van Deventer en Ferraris).

5.4.2 RESULTATEN

Door de aanwezigheid van een elektriciteitskabel die de sleuf ongeveer centraal van oost naar west doorkruiste werd beslist proefsleuf 4 in twee delen op te splitsen om eventuele schade aan de kabel te vermijden.

5.4.2.1 ZUIDELIJKE ZONE

In de zuidelijke zone van de sleuf werden op een diepte van ongeveer 1 meter onder het huidige maaiveld de resten aangetroffen van een bakstenen constructie voorzien van een zwarte, waarschijnlijk machinaal gefabriceerde, tegelvloer (Sp49: 13,34m + TAW). De vloer strekte zich met uitzondering van een rechthoekige zone uit over de volledige ruimte en was zelfs onderaan

tegen de westelijk begrenzende muur (Sp47: 13,53m + TAW) aangebracht om zo een plint te vormen. Plaatselijk bevond er zich een laagje cementmortel bovenop de vloer.

In het westen werd de vloer begrensd door een min of meer noord-zuid georiënteerde bakstenen muur (Sp47). In de muur herkenden we de resten van twee schoorstenen (Sp45 en Sp46), onderaan opgevuld met een roetlaag. De muur was opgetrokken in een kalkmortel met bakstenen van het formaat: 21*10*5 centimeter.

In het noorden werd de vloer begrensd door een min of meer oost-west georiënteerde bakstenen muur (Sp48: 13,42m + TAW). De muur met een breedte van ongeveer 32 centimeter was opgetrokken in een harde kalkmortel met bakstenen van het formaat: 22*10*5,5 centimeter. Sp48 leek ouder te zijn dan Sp47.

Centraal werd de vloer in tweeën verdeeld door een oost-west georiënteerd muurtje met een breedte van een halve baksteen (Sp52: 13,34m + TAW). Sp52 begrensde de rechthoekige uitsparing in de recente vloer (Sp49) in het noorden.

Gezien de recente datering van Sp49 werd door de vergunninghoudend archeoloog beslist om deze plaatselijk machinaal te verwijderen. De zone ten noordwesten van de rechthoekige uitsparing werd verdiept. Centraal in deze zone stootten we op de resten van een oudere bakstenen muur (Sp50: 13,30m + TAW). De min of meer noord-zuid georiënteerde muur was opgebouwd met kalkmortel en bakstenen van het formaat: 21*10*5,5 centimeter. De muur bevond zich net onder de recente tegelvloer. In het noorden stond de muur tegen Sp48. In het zuiden leek de muur doorbroken door de constructie van Sp52.

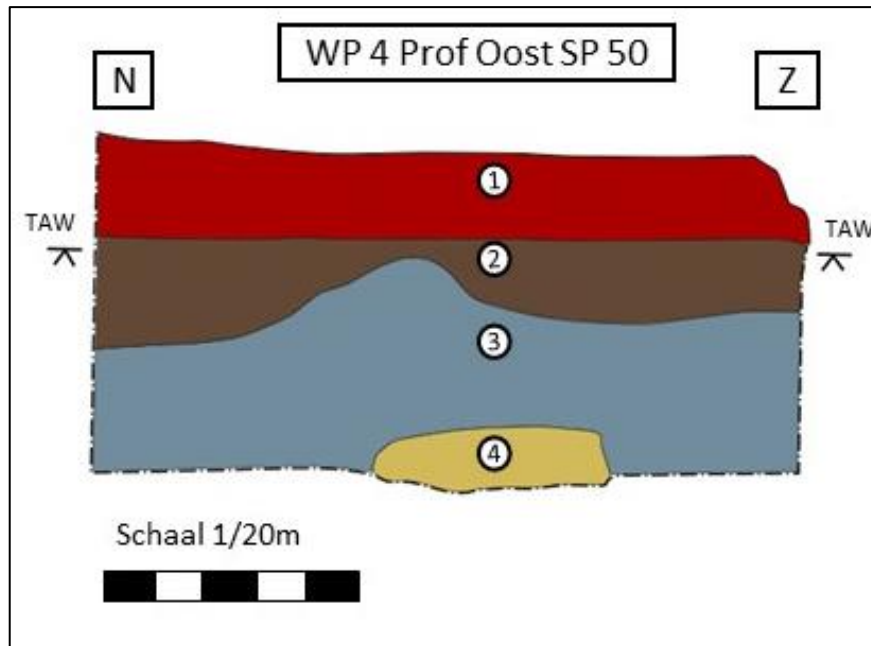
Figuur 18 : Overzichtsfoto gebouwresten zuidelijke zone proefput 4 vanuit het zuiden

Ten oosten van Sp50 bevond zich een oudere bakstenen vloer (Sp54: 13,20m + TAW) die in oostelijke richting doorliep tot aan een noord-zuid georiënteerde bakstenen muur (Sp51: 13,25m + TAW). Deze laatste werd slechts gedeeltelijk aangesneden. In het noorden grensde de bakstenen vloer aan de oost-west georiënteerde muur (Sp48: 13,43m + TAW). In het zuiden leek de bakstenen vloer doorsneden door de constructie van Sp52.

5.4.2.2 PROFIELOPBOUW ZUIDELIJKE ZONE

Ondanks de hoge dichtheid aan gebouwresten waren we in staat een kleine profielsleuf aan te leggen in de onbebouwde zone tussen Sp47 en Sp50 onder de machinaal verwijderde recente vloer (Sp49).

Het bovenste deel van het profiel bestaat uit puinige afbraak- en dempingslagen tot een diepte van ongeveer 1 meter (12.95mTAW ???) onder het huidige maaiveld. Vervolgens treffen we de recente tegelvloer aan met hieronder de oudere muur- en vloerresten (laag 1). Onder de muur herkennen we een vrij homogene donkerbruine compacte zeer zandige kleilaag (laag 2). De laag bevatte verschillende fragmenten baksteen en houtskool. In de laag werd een halsfragment in Rijnlants steengoed aangetroffen met een mogelijke datering in de 16de eeuw. Onder laag 2 bevond zich een dik homogeen donkergrijs zeer zandig kleiig pakket dat dieper doorliep (laag 3). In de laag bevonden zich vrij veel houtskoolfragmentjes en baksteenbrokjes. Onderaan bevond zich een zone bestaande uit zuivere zandige laagjes (laag 4) die wat vermengd waren met laag 3.

Figuur 19 : Proefput 4: oostprofiel: zuidelijke zone

5.4.2.3 NOORDELIJKE ZONE

In de noordelijke zone van proefput 4 werden twee vlakken aangelegd. Een eerste vlak op een diepte van 1,20 meter (12.925mTAW) onder het maaiveld leverde enkel recent verstoorde lagen op. Om veiligheidsredenen werd enkel centraal in de sleuf een tweede vlak aangelegd tot een diepte van ongeveer 2,40 meter (TAW) onder het huidige maaiveld. Hier troffen we in de zuidelijke zone van het vlak de resten aan van een bakstenen muur met min of meer oost-westelijke oriëntatie (Sp55: 11,90m) opgetrokken in een okergele kalkhoudende mortel en bakstenen van het formaat: 25*10*5 centimeter. De bewaarde resten meten: breedte van de muur is ca. 25cm en de lengte 1,20m. In de directe omgeving van de muur troffen we de resten aan van twee halsfragmenten in steengoed, geproduceerd in Siegburg. Deze aardewerksoort was erg populair in de periode 14de – eerste helft 16de eeuw.

Figuur 20 : Proefput 4: Sp55

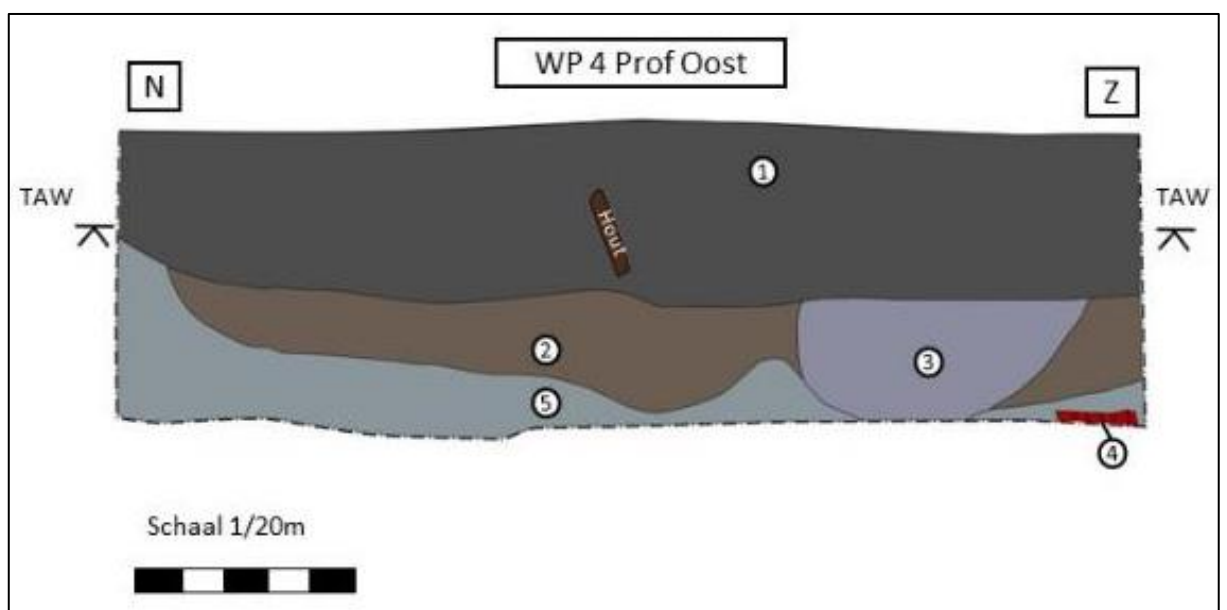
5.4.2.4 PROFIELOPBOUW NOORDELIJKE ZONE

Net zoals bij de vorige sleuven bestond het bovenste deel van het profiel uit recente ophogingslagen die al dan niet in verband kunnen worden gebracht met de verschillende vernieuwingen die het marktplein in de loop van de 20ste eeuw onderging. De archeologisch relevante lagen bevinden zich op een diepte van plusminus 1,30 meter (12.65mTAW) onder het huidige maaiveld.

Bovenaan herkenden we een dik homogeen vrij compacte donkergrijze kleiige zandige laag met hierin fragmenten baksteen en houtskool (laag 1). In het zuiden bevond zich een concentratie kalkmortelbrokken. Centraal bevond zich een opstaande houten paal. Of deze deel uitmaakte van één of andere constructie was niet duidelijk.

Laag 1 bedekte een erg gelijkend pakket (laag 2) met een beduidend lossere vulling en wat kleinere inclusies die tevens in mindere mate aanwezig waren. In deze laag herkenden we de contouren van een mogelijke kuil (laag 3) met een min of meer komvormige doorsnede. De kuil had een bruinigrijze vulling met zandige en kleiige matrix en bevatte wat brokjes baksteen en kalkmortel.

Onderaan het profiel bevond zich een homogene grijsblauwe zandige laag (laag 5). De blauwe kleur is mogelijk een gevolg van reductieverschijnselen. De laag kan mogelijk geïnterpreteerd worden als de onverstoorte moederbodem.

Figuur 21 : Proefsleuf 4: oostprofiel: noordelijke zone

5.4.3 VONDSTEN

In werkput 4 zijn er twee sporen (Spoor 50 en 55) aangetroffen met aardewerk. Spoor 50 bevat één schouderfragment van een steengoed kan, die als vermoedelijk herkomst gebied Raeren heeft. Op basis van de licht bollende overgang tussen de buik en de schouders, de volledig versinterde bakking en de midden-bruine buitenzijde van de scherf wordt ze tussen 1550 en 1600 gedetermineerd (Bartels M., 1999, 569).

Fig. 2: schouderfragment kan uit Raeren

Vervolgens zijn er vier fragmenten aardwerk, meer bepaald Rijnlands steengoed, afkomstig uit spoor 55. Eén fragment is een schouderfragment van een kan met een dikke laag zoutglazuur als ook de zogenaamde Anflug. Samen met een zeer hard en vrij donker baksel doet dit vermoeden dat het stuk in Raeren, ergens tussen 1550 en 1600 geproduceerd is (Klinge E. 1996: 50). Vervolgens zijn er drie vrij gelijkaardige scherven. Zij zijn afkomstig van twee steengoed individuen. Het gaat het om gesloten vormen. Het zijn harde bakfels met een beige of lichtbruine buitenzijde. Deze scherven kunnen enkel vrij breed, als mogelijk post-middeleeuws gedateerd worden, maar zijn wel allen afkomstig uit het Rijnland. Vermoedelijk gaat het om de productie centra van Raeren of Keulen-Frechen.

De laatste vondst uit deze werkput zou kunnen gedetermineerd worden als een fragment van een proen. Dit is een aardewerken scheidingstukje dat tussen (voornamelijk majolica en faience voorwerpen) gezet word zodat tijdens het bakproces de verschillende vormen niet aan elkaar zouden sinteren (pers. com. 08/06/2015, Despriet, Ph.).

5.4.4 CONCLUSIE

Ook in proefsleuf 4 merken we het effect van de verschillende vernieuwingen, die in de 20ste eeuw plaatsvonden, op het bodemarchief. Ook verbouwingen aan het bestaande gebouwenbestand die in de loop van de 20ste eeuw plaatsvonden, hadden een zekere invloed op de aantasting van het oudere bodemarchief. Geen van voornoemde ingrepen was echter van dien aard dat het volledige bodemarchief werd vernield. Onder de resten van recente activiteiten troffen we overblijfselen aan van oudere bebouwing. Wanneer deze bebouwing ontstond is niet duidelijk. Op basis van het in de onderliggende lagen aangetroffen vondstenmateriaal kan de oprichting na de 16de eeuw worden gesitueerd.

Ook de oudere bebouwing dekte op haar beurt weer enkele oudere lagen af. In het noordelijke gedeelte van de sleuf werden op een diepte van ruim 2,20 meter onder het huidige maaiveld nog resten aangetroffen van een bakstenen constructie. Deze kan mogelijk in de periode 14de tot 16de eeuw worden gedateerd op basis van in de nabije omgeving aangetroffen aardewerk.

De aard van de aangetroffen lagen, zoals hierboven besproken bij de profielopbouw, doet vermoeden dat zij mogelijk in verband kunnen worden gebracht met de opvulling van de vroegere beekvallei. Mogelijk werd in proefsleuf 4 de onverstoorde moederbodem aangesneden (laag 5 profiel noordelijke zone en laag 4 profiel zuidelijke zone). Door de aanwezigheid van opkomend grondwater en omwille van veiligheids- en stabiliteitsredenen kon dit echter niet met zekerheid worden bevestigd. Ook de twee geplaatste boorpunten konden omwille van wateroverlast geen definitief uitsluitel bieden.

5.5 PROEFSLEUF 5

5.5.1 SITUERING EN DOELSTELLING

De sleuf werd door het agentschap ingepland in de zone van de vroegere Harelbeek. De oost-west gerichte sleuf had een breedte van 4 meter en een lengte van 37 meter. Onderzoek moest inzicht geven in de locatie en opbouw van de vallei van de (nu overwelfde) Harelbeek.

5.5.2 RESULTATEN

Ook in deze sleuf werd gewerkt in twee opgravingsvlakken. Tijdens de aanleg van het eerste opgravingsvlak op een diepte van ongeveer 1,20 meter onder het huidige maaiveld, werd besloten centraal in de sleuf een zone dieper uit te graven. Reden hiervoor was dat er nog geen archeologisch relevante lagen konden worden herkend op het niveau van vlak 1. Deze werkwijze werd over de volledige lengte van de sleuf toegepast. Ook in het tweede opgravingsvlak op een diepte van +/- 2,40 meter onder het huidige maaiveld konden geen relevante lagen of sporen worden herkend.

In het westen van de sleuf werden daarom enkele manuele boringen uitgevoerd. De aanwezigheid van puin in de ondergrond zorgde voor een beperkte bereikte diepte bij twee van de drie boringen. Een derde boring kon ongeveer 80 centimeter diep worden geplaatst. Hieruit bleek dat onder de verstoorde lagen een homogener grijze laag aan het licht kwam.

Door de beperkte resultaten van het booronderzoek werd beslist om in het oosten van de sleuf machinaal een beperkte diepere profielput aan te leggen. Hieruit bleek dat de relevante archeologische lagen zich op een diepte van ongeveer 2,80 meter (11.329mTAW) onder het huidige maaiveld bevonden. De donkergrijze laag was vrij homogeen en had een grof zandige kleiige matrix.

5.5.2.1 PROFIEL

Van boven naar onder bestaat het profiel uit heterogene recente (20ste eeuwse) puinhoudende ophogingslagen met een plaatselijk vastgestelde diepte van ongeveer 2,80 meter onder het huidige maaiveld. Hieronder bevond zich een homogene grijze laag die wellicht archeologisch relevant is.

Figuur 22 : Proefsleuf 5: zuidprofiel

5.5.3 CONCLUSIE

De aangesneden zone kan als volledig verstoord worden beschouwd tot een diepte van 2,80 meter onder het huidige maaiveld. Onder de verstoring werd een donkergrijze onverstoorde laag aangesneden. Gezien de aard en de diepte van de laag en gezien de positie van de sleuf, kan de laag mogelijk gekoppeld worden aan de vallei van de vroegere Harelbeek. Er werden echter geen resten aangesneden van de (eventueel heden overwelfde?) beek.

5.6 PROEFSLEUF 6

5.6.1 SITUERING EN DOELSTELLING

De sleuf werd door het agentschap ingepland in de zone ten zuidwesten van de kerk. De oost-west gerichte sleuf had een breedte van 3 meter en een lengte van 15 meter. Onderzoek moest inzicht geven in de opbouw en bewaringstoestand van deze zone.

5.6.2 RESULTATEN

5.6.2.1 *GEBOUWRESTEN*

In het oosten van proefsleuf 6 sneden we de resten aan van een vermoedelijke kelderruimte behorend tot de bebouwing (bijlage 13) die eertijds langs de Gentsestraat stond (Sp4). De kelder was aan de binnenzijde gecementeerd en was opgetrokken in een harde witte kalkmortel met bakstenen van het formaat: 19,5*9,5*4 centimeter. De kelder was opgevuld met recent afbraakpuin en werd wellicht gesloopt bij de heraanleg van het marktplein in de jaren '70 van vorige eeuw.

Ten noordwesten van de kelderruimte bevonden zich de resten van een ronde bakstenen waterput (Sp2). De put had een diameter van ongeveer 1,20 meter en was opgetrokken in dezelfde mortel als de kelderruimte. De gebruikte bakstenen maten 15*9,5*4,5 centimeter. Ook de waterput was gevuld met recent afbraakpuin en werd wellicht gesloopt bij de heraanleg van het marktplein in de jaren '70.

Een laatste bakstenen constructie bevond zich in het uiterste zuidwesten van de proefsleuf in het noordelijke putwandprofiel (laag 3: 11.96mTAW). Het betrof een ronde constructie met een bewaarde hoogte van ongeveer 30 centimeter. Over de uiteindelijke diepte zijn geen gegevens voorhanden. Of het hier de resten van een waterput betrof, was niet duidelijk. Gezien de vorm en positie, aan de achterzijde van de bebouwing langs de Gentsestraat, is dit een mogelijke verklaring. De constructie raakte in onbruik tijdens de laatste grondige vernieuwing van het marktplein in de jaren '70.

Alle hierboven beschreven gebouwresten kunnen in de periode 19de – 20ste eeuw worden gedateerd.

5.6.2.2 *SPOREN*

Ten westen van de kelder en waterput tekenden zich verschillende sporen af in de onverstoorde zandige gele moederbodem. Op basis van hun vulling kunnen de sporen ruwweg in twee categorieën worden onderverdeeld. Een eerste groep sporen had een eerder heterogene donkerbruingrijze vulling die vrij rijk was aan inclusies, met een hoofdaandeel voor mortel- en baksteenbrokjes. Deze sporen konden op basis van enkele aardewerkvondsten gedateerd worden in de periode postmiddeleeuwen tot nieuwe tijden.

Figuur 23 : Proefsleuf 6: sporen van post-middeleeuwse activiteiten

Een tweede groep sporen had een eerder homogene grijze kleur en was beduidend minder rijk aan inclusies. Veelal bestonden deze uit fragmenten houtskool. Uit de vulling van deze groep sporen kwamen enkele fragmenten gedraaid grijs aardewerk aan het licht. Wellicht dateren de sporen uit de periode vanaf de late middeleeuwen.

Figuur 24 : Sp16: een laatmiddeleeuwse paalkuil?

5.6.2.3 PROFIELOPBOUW

Gezien de verschillen in profielopbouw werd door de erfgoedconsulent van het agentschap Onroerend Erfgoed gevraagd zowel het noordelijke als het zuidelijke putwandprofiel op te schonen en te registreren. Proefsleuf 6 is de enige sleuf waarin met zekerheid de ongeroerde

moederbodem kon worden geregistreerd, deze bevond zich plaatselijk op een diepte van ongeveer 65 centimeter (ca. 13.90mTAW) onder het huidige maaiveld. Net ten westen van de kelderruimte werd een diepere profielput aangelegd. Hieronder volgt een korte beschrijving van beide profielen.

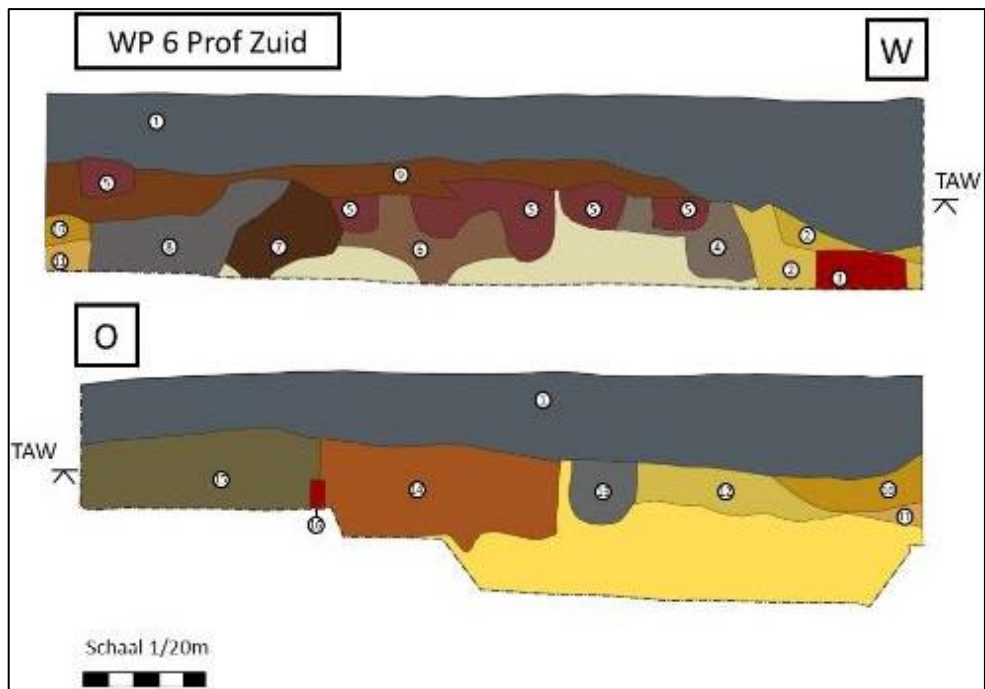
Figuur 25 : Sporen van een onverstoorde wortelzone in de zandige moederbodem

Wanneer we het noordelijke profiel bekijken zien we onderaan de onverstoorde zandige moederbodem met gele tot plaatselijk bruingele kleur. Lokaal waren grote zones mangaanaanrijking aanwezig. Deze wijzen mogelijk op de natte toestand van de ondergrond. Plaatselijk (laag 12) kon de wortelzone worden vastgesteld. Een mogelijke aanwijzing van de geringe ophoging van het bodemarchief gedurende de bewoningsperiode.

In het westen en het oosten is het profiel verstoord tot in de moederbodem ten gevolge van de aanwezigheid van enkele 19de – 20ste eeuwse bakstenen constructies (lagen 2, 3, 4, 14, 15 en 16). De lagen 6, 7 en 8 zijn mogelijk restanten van kuilen die op basis van het aangetroffen aardewerk in de periode 17de of 18de eeuw kunnen worden geplaatst. Hogerop herkennen we een reeks van puinachtige kuilen (laag 5). Mogelijk betreft het uitbraaksporen van min of meer noord-zuid georiënteerde constructies. Hun mogelijke tegenhangers werden herkend in het noordelijke profiel (de juiste datering is niet gekend, maar ze zijn in ieder geval jonger dan de lagen 6, 7 en 8). Plaatselijk is nog een restant bewaard van een afdekkende ophogingslaag met donkerbruine kleur (laag 9). In de laag waren fragmentjes kalkmortel en baksteen aanwezig.

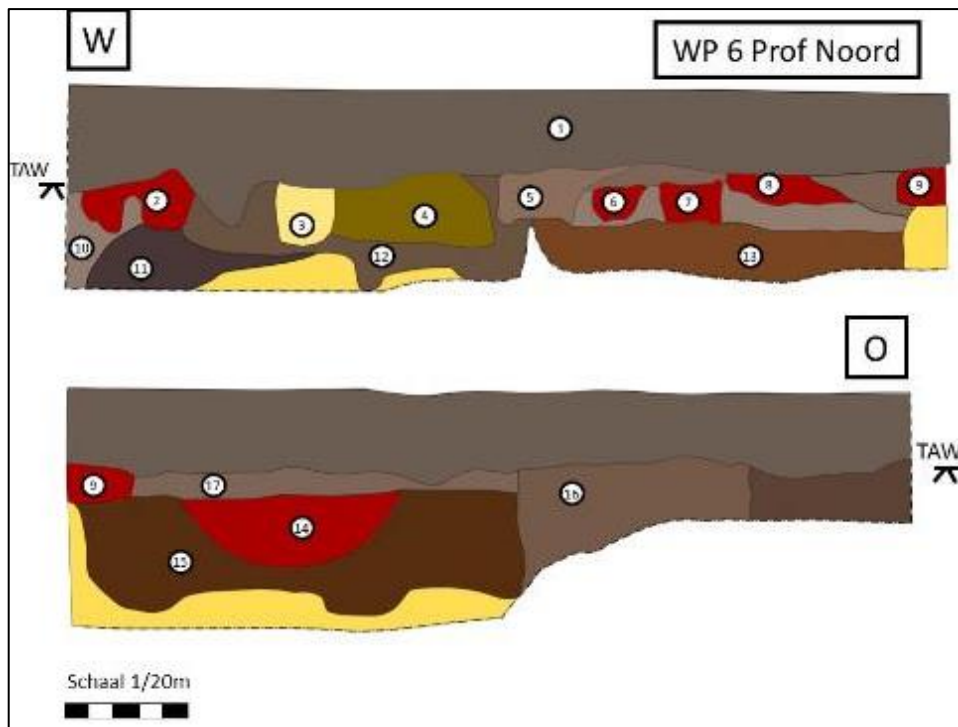
Alle hierboven beschreven lagen en sporen behoren tot de periode nieuwe en nieuwste tijden. Dit is wellicht niet het geval voor laag 13. Het betreft de resten van een kuil of paalkuil opgevuld met een heterogene donkerbruine vrij humeuze zandig lemige vulling. Het spoor is duidelijk afgelijnd en bevat enkel inclusies bestaande uit houtskoolpartikels.

Laag 1 ten slotte vertegenwoordigt de recente versterking van het bodemarchief ten gevolge van de vernieuwing van het marktplein.

Figuur 26 : Proefput 6: zuidprofiel

Gezien na studie van de profielen bleek dat ze toch grote gelijkenissen vertonen, beperken we ons bij het noordelijke profiel tot de belangrijkste gegevens. Net zoals bij de zuidelijke tegenhanger herkennen we van boven naar onderen de recente verstoringslaag (laag 1), lokale restanten van een afdekkende laag (laag 17), puinige uitbraaksporen (lagen 2 tem 9) en post-middeleeuwse en recentere verstoringen (lagen 10, 11, 14, 15 en 16). Onderaan het profiel werden de resten herkend van enkele oudere lagen en sporen (laag 12 en 13) die wellicht in de periode late middeleeuwen dateren.

Figuur 27 : Proefput 6: Noordprofiel

5.6.3 VONDSTEN

Echter in werkput 6 is er ter hoogte van spoor 5 een glasscherf in-situ gevonden. Het gevonden fragment is een groen, al dan niet in een mal geblazen fragment.

In werkput 6 is vooral roodbakkend of grijsbakkend aardewerk gevonden en slechts één fragment faience.

Het faience bordfragment komt uit spoor 5 en is naar alle waarschijnlijkheid geproduceerd in de loop van de tweede helft van de 17de of 18de eeuw. Hierbij is het motief, met kobaltblauwe versiering en korte streepjes op de rand vrij typerend voor de productiecentra uit de Nederlanden.

De rest van dit spoor bevat nog een rood, met lood geglazuurd aardewerkfragment met een open vorm, alsook een vrij groot rolrond oor in rood aardewerk met een dikke laag loodglazuur en tot de vorm typologische groep van de hengselpot/ ollepot behorend. Op basis van de huidige gegevens kan er echter geen strakkere datering dan Nieuwe tijd op geplakt worden. Dit geldt overigens ook voor alle andere roodbakkend aardewerk uit deze werkput.

Fig. 3: oor van hengselpot met rand

Vervolgens zijn er nog een drietal scherven met een grijs baksel die respectievelijk in spoor 6, 18 en boorpunt 1 Sp 7 teruggevonden zijn. De scherven zijn afkomstig van drie individuen met een halfopen of gesloten vorm. Het gaat om twee wandfragmenten en één schouderfragment.

Het overige roodbakkend, gedraaid aardewerk is dan weer afkomstig uit spoor 7, 9 en 14. Hierbij zijn er twee kleine, loodgeglazuurde wandscherven zichtbaar en één oor afkomstig van een kan. Het oor vertoont lichte roetsporen. De andere twee fragmenten, alsook het oor laten niet toe om een erg specifieke datering te maken, daarom dat dit deel van het ensemble als post-14de eeuw geïnterpreteerd zal worden.

5.6.4 CONCLUSIE

Proefput 6 is de enige sleuf waarin met zekerheid de onverstoorde moederbodem kon worden aangesneden. De aanwezigheid van een intact gedeelte van de wortelzone toont aan dat de ophoging van het terrein hier eerder beperkt is doorheen de bewoningsgeschiedenis. De vondst van enkele fragmenten laatmiddeleeuws aardewerk, afkomstig uit enkele grondsporen die zich in de onverstoorde moederbodem aftekenen, tonen aan dat recentere activiteiten niet alle resten uit voorgaande periodes hebben vernield. In tegenstelling tot de voorgaande sleuven kunnen we stellen dat we ons hier ten oosten van de beekvallei bevinden.

5.7 PROEFSLEUF 7

5.7.1 SITUERING EN DOELSTELLING

De sleuf werd door het agentschap ingepland in de zone ten noordwesten van de kerk. De noord-zuid gerichte sleuf had een breedte van 3m50 en een lengte van 16m (bijlage 8). Onderzoek moest inzicht geven in de opbouw en bewaringstoestand van deze zone.

5.7.2 RESULTATEN

5.7.2.1 MUUR EN VLOER

In het uiterste zuiden van de sleuf troffen we op een diepte van ongeveer 1 meter onder het huidige maaiveld de resten aan van een brede bakstenen min of meer oost-west georiënteerde

muur (Sp 57) aan. De muur had een breedte van ongeveer 60 centimeter en een bewaarde opstand van ongeveer 105 centimeter. De muur was opgetrokken in kalkmortel met bakstenen van het formaat: 22*11*7 centimeter. Onderaan was de muur 5 centimeter verbreed.

Ten zuiden van de muur op dezelfde diepte als de bewaarde bovenzijde van de aangetroffen muur bevonden zich de resten van een zwarte tegelvloer (Sp 58). De vierkante tegels hadden zijdes van 22 centimeter en waren in een regelmatig kruisverband gelegd.

Gezien de gebruikte mortels kunnen we concluderen dat de aangetroffen resten ten laatste uit de 19de eeuw dateren.

Figuur 28 : Zicht op de muur en vloer vanuit het oosten

5.7.2.2 PROFIEL

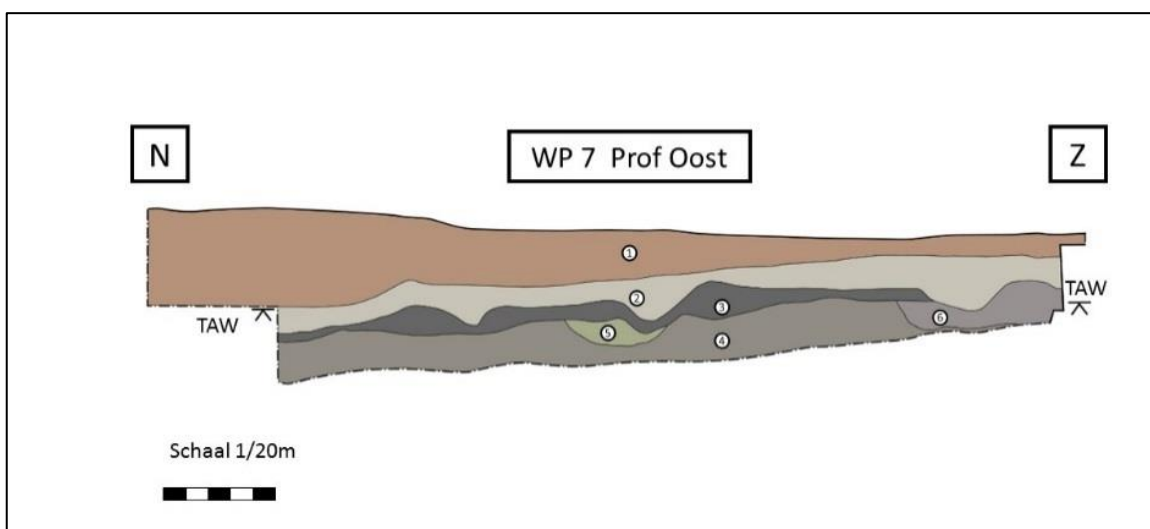
Net zoals bij verschillende andere sleuven werden ook in proefsleuf 7 twee vlakken aangelegd. Reden hiervoor was de vaststelling tijdens de aanleg van de sleuf. Het eerste opgravingsvlak bevond zich op een diepte van ongeveer 1,20 meter (ca. 12,77mTAW) onder het huidige maaiveld. De hier aangetroffen lagen dateerden echter nog uit de 20ste eeuw en waren archeologisch irrelevant.

In de centraal in de sleuf dieper uitgegraven zone werden wel archeologisch intacte lagen aangetroffen, er werden echter geen structuren of sporen, noch vondsten aangetroffen die verdere informatie verschaffen omtrent de eventuele datering of betekenis van de aangesneden lagen.

Figuur 29 : Proefsleuf 7: overzichtsfoto oostprofiel

Van boven naar onder bestaat het profiel uit een verstoord pakket, vermoedelijk te koppelen aan de heraanlegfase uit de jaren '50 van vorige eeuw, met een diepte van plaatselijk 1,50 meter onder het huidige maaiveld. Plaatselijk bevonden zich mogelijk enkele recente kuilen aan de onderzijde van de laag. Vanaf een diepte van ongeveer 1,50 meter bevond zich een vrij homogeen grijze ophogingslaag met een grof zandige kleiige matrix, bovenaan was deze laag iets donkerder (mogelijk door migratie van organisch materiaal?), plaatselijk was de laag wat bruiner en zandiger. In de laag bevonden zich verschillende kleinere fragmenten baksteen die regelmatig verspreid waren doorheen de laag. De laag werd over de volledige zone van vlak 2 aangetroffen. Uit twee boringen bleek dat de laag nog ongeveer 40 centimeter doorliep, hieronder bevond zich een iets groenere zandigere en meer korrelige laag. Of de groene kleur een gevolg was van de aanwezigheid van fosfaten of door reductie tot stand kwam is niet duidelijk. Onder dit pakketje van ongeveer 10 centimeter dik bevond zich wederom een homogene grijze laag, die deze keer duidelijk een meer zandige matrix had.

Figuur 30: profieltekening WP7

5.7.3 CONCLUSIE

Ook deze zone werd in het recente verleden (heraanleg marktplein jaren '50) grondig omgewoeld. De bestaande bebouwing werd grotendeels gesloopt tot een diepte van ongeveer 1 meter (TAW???) onder het huidige maaiveld en het terrein werd genivelleerd en heropgevuld. De verstoring van de lagen reikt plaatselijk tot een diepte van ongeveer 1,50 meter (TAW???). Omtrent de exacte datering van de bestaande bebouwing tasten we gezien het gebrek aan vondstenmateriaal voorlopig in het duister, maar de gebruikte bouwmaterialen (wat zandige kalkmortel) wijzen in een datering ten laatste in de 19de eeuw.

Ook de datering van de onderliggende archeologische lagen kan door het ontbreken van vondstenmateriaal niet worden gepreciseerd. Het voorkomen van baksteenfragmenten doet vermoeden dat de aangesneden lagen ten vroegste uit de late middeleeuwen dateren. Of de lagen in verband kunnen worden gebracht met de nabijheid van de Leie is onwaarschijnlijk. Er werden geen typische resten aangetroffen die in deze richting kunnen wijzen. Vermoedelijk kunnen de lagen geïnterpreteerd worden als de resten van de tuinzone gelegen tussen de Leie en de meest noordelijke bebouwing op het marktplein.

6 MONSTERNAME EN KWETSBARE VONDSTEN

6.1 MONSTERNAME

Er werden geen contexten aangetroffen die in aanmerking kwamen voor monstername.

6.2 KWETSBARE VONDSTEN

6.2.1 METAAL

De schaarse vondsten bevatten enkel metalen voorwerpen met een recente tot zeer recente datering.

6.2.2 GLAS

De talrijk aangetroffen glazen objecten dateren alle uit de periode laat 19de – vroeg 20ste eeuw. De vondsten werden gewassen en gecontroleerd gedroogd en behoeven geen verdere behandeling.

7 ONDERZOEKSVRAGEN

Voorafgaandelijk aan het archeologisch onderzoek werden enkele te beantwoorden onderzoeksvragen gesteld. Tijdens het veldwerk werd getracht een antwoord te formuleren op deze antwoorden. Het eerste resultaat vindt u in de hierboven staande tekst. Hieronder wordt kort ingegaan op de verschillende onderzoeksvragen.

- Kunnen de resultaten van de bureaustudie fijngesteld worden?

Op basis van de aangetroffen resten kunnen slechts enkele gegevens worden verrijkt. We stelden de aanwezigheid vast van laatmiddeleeuwse activiteiten op de zandrug ten oosten van de beekvallei. De oudste aangetroffen bakstenen resten op het marktplein dateren uit de periode 14de – 16de eeuw. De oudste aangetroffen bakstenen resten langs de Gentsestraat dateren uit de periode 15de – 16de eeuw. Hier troffen we ook resten van een brandlaag aan die mogelijk in verband kan worden gebracht met de vernielingen op het einde van de 16de eeuw. Er werden geen aanwijzingen gevonden voor activiteiten die plaatsvonden in de Romeinse periode.

- Wat was de invloed van de bestaande bebouwing/verhardingen op het archeologisch erfgoed?

Tijdens de herinrichting van het marktplein in de jaren '50 en '70 van vorige eeuw werd het bovenste gedeelte van het bodemarchief flink omgewoeld. In de zones waar heden geen bebouwing staat, bedroeg de verstoring plaatselijk ruim 1,30 meter onder het huidige maaiveld (noordzijde sleuf 1, sleuf 2, sleuf 4, sleuf 7). Waar men nieuwe appartementsgebouwen bouwde, bedroeg de verstoring ongeveer 2,50 meter onder het huidige maaiveld (sleuf 5, noordzijde sleuf 1). De op het marktplein aanwezige bebouwing en de bebouwing langs de Gentsestraat werden tijdens deze herinrichtingsfases gesloopt. Zoals gebleken uit de prospectie met ingreep in de bodem gebeurde de sloop niet ten gronde. Zowel in proefsleuf 1, proefsleuf 2, proefsleuf 3, proefsleuf 4, proefsleuf 6 en proefsleuf 7 werden resten aangetroffen van de gesloopte bestaande bebouwing. De resten waren plaatselijk afgedekt met een pakket verplaatste gele zandige moederbodem.

In proefsleuf 6 merkten we dat in de zone ten noorden van de gesloopte bebouwing langs de Gentsestraat nog bewaarde laatmiddeleeuwse bodemsporen aanwezig waren in de onverstoorde moederbodem. Gezien de geringe dikte van de historische ophogingslagen zal de invloed van recentere activiteiten hier echter een grotere invloed hebben gehad op de oudere in het bodemarchief aanwezige sporen.

In proefsleuf 3 troffen we de resten aan van de bebouwing die in de jaren '70 werd gesloopt. Hier bestond deze echter uit een grote diepe recente kelderruimte die het aanwezige bodemarchief tot een diepte van ruim 2 meter onder het huidige maaiveld had verstoord. We kunnen dus concluderen dat de bouw van de kelderruimte plaatselijk meer schade heeft berokkend aan het bodemarchief dan de herinrichtingsfases. De zones waar zich recentere kelderconstructies bevinden zijn met andere woorden vermoedelijk zwaar en diep verstoord.

Onder alle verstoringen en recente constructies werden nog resten aangetroffen van intacte oudere archeologische lagen en/of constructies.

- Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem?

De onverstoorde natuurlijke bodem kon maar op één plaats met zekerheid worden geïdentificeerd. In proefsleuf 6 werd deze aangesneden op een plaatselijke diepte van ongeveer

65 centimeter onder het huidige maaiveld. De aanwezigheid van een plaatselijk intacte wortelzone enerzijds en van bewaarde 19de en 20ste eeuwse lagen in het profiel anderzijds, geeft aan dat de historische ophoging hier eerder gering was.

In proefsleuf 4 kon mogelijk de onverstoorde moederbodem worden aangesneden op een diepte van ongeveer 2,40 meter onder het huidige maaiveld. Gezien de vochtige ondergrond en de mogelijk gereduceerde grondlagen was het moeilijk met zekerheid te stellen dat het de onverstoorde moederbodem betrof.

Plaatselijk werden enkele boorpunten geplaatst in de aangelegde proefsleuven. Bij geen enkele van de boorpunten kon de onverstoorde moederbodem worden herkend. De diepte van de boorpunten was vaak beperkt door de aanwezigheid van grondwater op een diepte die lokaal schommelde rond 2,40 meter onder het huidige maaiveld.

Het feit dat enkel in proefsleuf 6 de onverstoorde moederbodem werd aangesneden is vermoedelijk te wijten aan de aanwezigheid van de opgevulde beekvallei enerzijds en door de aanwezigheid van de Leie (proefsleuf 7) anderzijds. Proefsleuf 6 is met andere woorden de enige sleuf die aan de oostzijde van de voormalige beekvallei te situeren is.

- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.

De aangetroffen archeologische resten bestaan in hoofdzaak uit lagen en constructieresten. Enkel in proefsleuf 6 werden enkele sporen herkend.

Het betreft enerzijds enkele kuilrestanten en uitbraaksporen daterend uit de Nieuw en Nieuwste Tijden en enkel kuil- en paalkuilsporen vermoedelijk daterend uit de late middeleeuwen anderzijds. Deze laatste worden gekenmerkt door hun eerder homogene grijze vulling die vaak spikkels houtskool bevat.

- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?

Met uitzondering van één grote circulaire natuurlijke mangaanconcentratie in het dieper aangelegde gedeelte van proefsleuf 6 zijn alle aangetroffen sporen, lagen en constructies antropogeen. In de onverstoorde moederbodem in proefsleuf 6 werd een zone bewaarde wortelzone herkend die tevens als natuurlijk kan worden aangeduid.

- Bevinden de sporen zich in stratigrafisch verband?

De in proefsleuf 6 aangesneden sporen tekenden zich alle af in de onverstoorde moederbodem, op het eerste zicht zonder ruimtelijke samenhang. Op basis van de studie van de profielen konden er vermoedelijk geen contemporaine lagen worden herkend voor de laatmiddeleeuwse sporen. Deze werden alle afgedekt door jongere lagen.

De sporen daterend uit de Nieuwe en Nieuwste Tijden werden enerzijds afgedekt door jongere pakketten en doorsneden oudere lagen of sporen. Een enkele keer kon een laag uit het profiel gekoppeld worden aan een vlakspoor.

- Hoeveel verschillende lagen/stratigrafie zijn er te onderscheiden in de verschillende proefputten? En hoe zijn die over de verschillende proefputten heen gelinkt?

Voor een gedetailleerdere beschrijving van de verschillende bestudeerde profielen verwijzen we graag naar de tekst hierboven. Hier zullen kort de conclusies en verbanden tussen de verschillende putten worden weergegeven.

In proefsleuf 1 herkenden we een verstoringslaag die de gebouwen afdekte die in de jaren '70 van vorige eeuw werden gesloopt. Onder de aangetroffen gebouwresten werd een kleine profielput aangelegd. Hierin herkenden we verschillende dikke antropogene ophogingspakketten. Gezien de positie van de sleuf maken de aangetroffen lagen deel uit van een dempingsfase van de onderliggende beek of bijbehorende vallei. Met uitzondering van de verstoringslaag ten gevolge van de 20ste eeuwse sloop en herinrichting konden geen van de herkende lagen aan andere lagen worden gekoppeld.

In proefsleuf 2 herkenden we bovenaan het profiel de verstoorte zone die het gevolg was van de gedeeltelijke afbraak van de bestaande bebouwing in de jaren '70 van vorige eeuw. Onder dit pakket bevonden zich de resten van de gesloopte bebouwing. Deze rustten op hun beurt op een homogene ophogingslaag waaronder de resten van oudere bebouwing konden worden vastgesteld. Onder de oudste bebouwing troffen we wederom een homogeen ophogingspakket. Een gelijkaardige laag troffen we aan onder de kelder van proefsleuf 3 en herkenden we in het profiel van proefsleuf 4. Of het hierbij steeds om dezelfde laag gaat is echter gezien de ruimtelijke spreiding niet zeker. Vermoedelijk kwamen de lagen wel in dezelfde globale fase tot stand.

Een bijzondere melding dient gemaakt te worden voor een mogelijke brandlaag in het uiterste zuiden van proefsleuf 2. Mogelijk kan deze in verband worden gebracht met de vernielingen op het einde van de 16de eeuw.

In proefsleuf 3 konden door de aanwezigheid van een recente kelderruimte niet veel vaststellingen worden gedaan. De bovenste zone bestond wederom uit de verstoorte lagen ten gevolge van de afbraak in de jaren '70 en bevatte tevens de resten van de gesloopte verbouwing in de vorm van een kelderruimte. Onder de kelderruimte herkenden we resten van voorafgaandelijke bebouwing die zich in een homogeen grijze antropogene ophogingslaag bevonden. Vermoedelijk sneden we dezelfde laag of globale fase aan in proefsleuf 2 en 4.

In proefsleuf 4 troffen we een min of meer gelijkaardig beeld aan. De bovenste pakketten kwamen tot stand ten gevolge van de sloop van de bestaande bebouwing en de herinrichting van het marktplein in de jaren '70. Net hieronder troffen we de resten aan van deze gedeeltelijk gesloopte bebouwing. De jongste bouwresten dekten enkele oudere bouwfases en –resten af. Onder de oudere bouwresten bevonden zich wederom enkele ophogingslagen. Onder de ophogingslagen kwamen de resten aan het licht van nog oudere bebouwing. Een gelijkaardige situatie herkenden we in proefsleuf 2.

In proefsleuf 5 was het profiel grotendeels verstoord, vermoedelijk ten gevolge van de constructie van het nabijgelegen appartementsgebouw of de eventuele aanwezigheid van een riolering (volgens het nutsleidingenplan zou er zich mogelijk een riolering bevinden onder het wegdek), tot een diepte van ruim 2,60 meter onder het huidige maaiveld. Hieronder bevonden zich vrij organische antropogene ophogingspakketten.

In proefsleuf 6 was het bovenste gedeelte van het profiel verstoord door de herinrichting van het marktplein en de sloop van de bestaande bebouwing in de jaren '70. De verstoring bleef hier echter beperkt en in het profiel konden de resten herkend worden van enkele uitbraaksporen en lagen daterend uit de periode tussen de 15de – 16de eeuw en de nieuwste tijden. Oudere lagen konden niet worden herkend door de geringe dikte van het historische bodemarchief. Wel tekenden zich in de onverstoorte moederbodem enkele laatmiddeleeuwse sporen af.

In proefsleuf 7 troffen we een enigszins andere situatie aan. Hier bestond het bovenste deel van het profiel eveneens uit een verstoorte laag. Deze kwam echter eerder tot stand bij de eerste

herinrichtingsfase van het marktplein in het midden van de 20ste eeuw. In het zuiden, net onder de afbraaklaag, bevonden zich de resten van de destijds gesloopte bebouwing. Ten noorden van de bebouwing werd enkel een dik homogeen ophogingspakket aangetroffen. Mogelijk is deze zone nooit bebouwd en betreft het de resten van de tuinzone van de meest noordelijke bebouwing op het marktplein. Of er zich op een dieper niveau nog resten van de vroegere Leiebedding bevinden is niet gekend.

- Bevatten deze lagen archeologische vondsten en uit welke periode dateren deze vondsten?

De aangetroffen archeologische vondsten zijn eerder beperkt in aantal. Een uitzondering betreft de grote hoeveelheid vondsten die werd aangetroffen bij de aanleg van het noordelijke deel van proefput 2. Deze bestonden hoofdzakelijk uit afval dat in verband kan worden gebracht met drankconsumptie en dateert uit de periode late 19de – vroege 20ste eeuw. De vondsten worden hier niet besproken, daarvoor verwijzen we naar het conceptrapport, wel werden de vondsten reeds geïnventariseerd en bestudeerd. De dateringen in de bovenstaande tekst zijn gebaseerd op het in de lagen aangetroffen archeologische materiaal.

- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?

Er werden geen resten aangetroffen die met funeraire contexten in verband konden worden gebracht. Wat niet uitsluit dat er zich ten noordoosten van proefsleuf 6 geen funeraire contexten meer bevinden. Wellicht zullen deze, indien aanwezig, buiten het plangebied vallen.

- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologische vindplaatsen?

Er kunnen geen verbanden gemaakt worden tussen eerder aangetroffen resten in Harelbeke. Enkel de aanwezigheid van diepe archeologische ophogingslagen kan een aanwijzing zijn voor de aanwezigheid van de opgevlude beekvallei die reeds eerder bij archeologisch onderzoek werd aangesneden. Er is echter bij de prospectie met ingreep in de bodem geen sprake van houten paalwerk of dikke laatmiddeleeuwse puinpakketten.

- Kunnen er afbakeningen gemaakt worden naar chronologie, ruimte (omvang, verspreiding, indeling site, ruimtelijke relaties) en functie (incl. de argumentatie)?

Op basis van de vastgestelde gegevens en de reeds uitgevoerde bureaustudie kan het onderzoeksgebied zowel ruimtelijk als chronologisch worden ingedeeld. In de eerste plaats is er de globale ruimtelijke indeling die het onderzoeksgebied in twee of mogelijk drie delen opsplijst op basis van geografische gegevens.

Een eerste globaal deel bestaat uit de zone van de zandrug, ten oosten van de voormalige beekvallei. De zone kon enkel worden vastgesteld in proefsleuf 6. Het is niet duidelijk hoever de zandrug zich uitstrekt in westelijke en noordelijke richting. In de proefsleuven 2 en 4 (verder naar het westen) bevinden we ons vermoedelijk reeds in de vroegere beekvallei, getuige de dikke antropogene en homogene grijze ophogingslagen. Enkel in proefsleuf 4 stelden we mogelijk de bodem van de vroegere beekvallei vast. Ook in de verder naar het noorden aangelegde proefsleuf 7 bevonden we ons niet meer op de zandrug.

In proefsleuf 6 stelden we tevens vast dat het historisch opgebouwde bodemarchief eerder een beperkte dikte had. De aangetroffen sporen en lagen konden gedateerd worden in de periode tussen de late middeleeuwen en de Nieuwste Tijden. De geringe dikte van het hier aanwezige bodemarchief heeft echter ook wel tot gevolg dat de oudste sporen slechts in geringe mate bewaard zijn door latere activiteiten enerzijds, en dat de geplande werkzaamheden een nefaste

impact zullen hebben op het nog bewaarde erfgoed. Bovendien is de kans groot dat dichterbij de beekvallei de oudere sporen zich op een dieper niveau bevinden en dus mogelijk ook beter bewaard bleven.

Een tweede globale zone is de zone van de voormalige beekvallei. In de proefsleuven 1, 2, 3, 4 en 5 werden onder de restanten van de, in de 20ste eeuw, gesloopte bebouwing telkens dikke antropogene ophogingspakketten aangetroffen. In de proefsleuven 2 en 4 bevonden zich zelfs nog enkele oudere constructieresten die door een deel van deze pakketten waren afgedekt. Bovendien kon, met uitzondering van mogelijk proefsleuf 4, in geen enkele sleuf de onverstoorde moederbodem worden herkend. Ook enkele bijkomende boringen, plaatselijk tot -3,00 meter onder het huidige maaiveld, leverden geen zekerheid over de aanwezigheid van de onverstoorde bodem. Het voorkomen van oudere resten onder de vastgestelde ophogingslagen, is mogelijk een aanwijzing voor een chronologische opdeling. Op basis van cartografische bronnen wordt de demping of overwelving van de beek in de periode 2de helft 17de eeuw – derde kwart 18de eeuw gesitueerd. Getuigen de aangetroffen resten van vroegere bewoning die zich in de beekvallei bevond? In proefsleuf 2 stelden we de aanwezigheid vast van een mogelijke brandlaag. Deze en het aangrenzende bakstenen muurfragment konden op basis van aardewerkresten gedateerd worden in de periode 15de – 16de eeuw. Op het einde van de 16de eeuw beleefde Harelbeke troebele tijden en werd een groot deel van de bestaande bebouwing vernield door oorlogsgeweld (informatiebundel Ph. Despriet).

Een mogelijk derde globale zone werd aangesneden in proefsleuf 7. Gezien de ligging in de nabijheid van de Leie, was niet duidelijk of de hier aangesneden lagen deel uitmaakten van de ophogingen of afzettingen in de beekvallei, of dat we ons hier op de oever van de Leie bevonden.

Binnen de zone van de vroegere beekvallei kunnen we een verdere ruimtelijke opdeling maken op basis van de positie van de aanwezige bebouwing. Een eerste zone betreft de zone van het voormalige Schepenhuis waarvan mogelijke muurresten werden aangesneden in proefsleuf 1. Indien de hierboven beschreven resten deel uitmaakten van het vroegere Schepenhuis, betekent dit dat de rest van het gebouw zich verder uitstrekt in westelijke en zuidelijke richting. De mogelijk oostelijke buitenmuur liep tevens door in noordelijke richting. Hier was het profiel en het bodemarchief echter verstoord door de aanwezige ondergrondse nutsleidingen en het bestaande appartementsgebouw. Het is niet duidelijk of de aangetroffen resten van het Schepenhuis een kelderverdieping of gelijkvloers vertegenwoordigen. Indien het een gelijkvloerse funderingsmuur betrof, zullen de al dan niet aanwezige kelderverdiepingen in westelijke en zuidelijke richting bewaard zijn.

Een tweede zone betreft de bebouwing gelegen langs de Gentsestraat. Hiervan werden resten aangetroffen in de proefsleuven 1, 2 en 6. De hier aangetroffen muurresten zijn afkomstig van de gebouwen die bij de laatste herinrichtingsfase werden gesloopt. Wanneer de verschillende aangetroffen resten precies werden opgetrokken kon niet worden achterhaald. Wel weten we dat de resten in proefsleuf 2 ten vroegste uit de 19de eeuw dateren, gezien de aanwezigheid van gedateerde afvallaag die zich op de fundering van de muur bevond. In sleuf 2 ontdekten we tevens bewijzen dat er zeker op bepaalde plaatsen langs de straat nog oudere voorafgaande bebouwing aanwezig was. Deze kon op basis van vondstenmateriaal vermoedelijk in de periode 15de – 16de eeuw worden gedateerd. Onder de oudste bebouwing bevonden zich nog steeds resten van antropogene ophogingslagen. In de zone van de bebouwing langs de Gentsestraat kunnen we met andere woorden al minstens 3 chronologische periodes onderscheiden: de jongste bebouwing, die in de jaren '70 werd gesloopt en, die vermoedelijk dateert van na het dempen van de beekvallei (in de periode 2de helft 17de – eerste helft 18de); de voorafgaande

bebouwing, die enerzijds dateert van voor de volledige demping van de beekvallei (in de periode 2de helft 17de – eerste helft 18de) en, die mogelijk op het einde van de 16de eeuw werd vernield anderzijds (aanwezigheid brandlaag en woelige tijden); de oudere antropogene lagen aanwezig onder de oudst aangetroffen bebouwing, die mogelijk in verband kunnen worden gebracht met een eerste gedeeltelijke opvulling van de beekvallei (vanaf de 14de eeuw: zie bureaustudie).

Een derde zone wordt gevormd door het huidige marktplein zelf. Op het marktplein was er bebouwing tot bij de laatste herinrichting in de jaren '70. Van deze bebouwing troffen we resten aan in de proefsleuven 3 en 4. Alhoewel de recentste bebouwing een deel van het oudere bodemarchief had vernield ontdekten we in beide sleuven nog resten van oudere bebouwing. Op basis van de gedane vaststellingen kunnen de aangetroffen resten chronologisch worden verdeeld in minstens 3 fases. In proefsleuf 3 herkenden we de resten van een vermoedelijk in de 20ste eeuw gebouwde grote diepe kelderruimte. Plaatselijk werden onder de keldervloer resten aangetroffen van een voorafgaande bebouwing. Met hieronder een grijze homogene ophogingslaag van antropogene oorsprong. In proefsleuf 4 troffen we eveneens een vrij recente vermoedelijke kelderruimte aan voorzien van een machinaal gefabriceerde tegelvloer. Net onder de recente resten troffen we ook in deze sleuf voorafgaande bebouwing aan. Onder de oudere bebouwing bevonden zich verschillende antropogene ophogingslagen. In het noordelijke deel van de proefsleuf werden onder de ophogingslagen resten ontdekt van een oudere bakstenen constructie die mogelijk te dateren is in de periode 14de – 16de eeuw. Of er zich onder de constructie nog resten bevonden van ophogingslagen kon niet met zekerheid worden vastgesteld.

Net zoals in de zone van de bebouwing langs de Gentsestraat kunnen de resten opgedeeld worden in de periode na de demping van de beekvallei (in de periode 2de helft 17de – derde kwart 18de eeuw: vertegenwoordigd door gebouwresten met verschillende bouwfases), de periode voor de demping van de beekvallei (vertegenwoordigd door de oudste gebouwresten in proefsleuf 4), en oudere onderliggende strata als laatste fase (geen vaststellingen, mede door de diepte van deze lagen).

- o Wat is de verwachte en vastgestelde bewaringstoestand van de sporen/ van de verschillende afbakeningen/ van de vindplaats in zijn geheel

De enkele vastgestelde sporen die dateren uit de late middeleeuwen (proefsleuf 6) zijn eerder schaars in aantal door latere activiteiten enerzijds en de beperkte oppervlakte van de aangesneden globale zone anderzijds, maar diegene die bewaard waren, getuigden van een goede bewaringstoestand en leesbaarheid.

Wat de verschillende afbakeningen betreft verwijzen we in eerste instantie naar de hierboven beantwoorde vraag. Voor de zone van de zandrug stelden we vast dat het historisch opgebouwde bodemarchief eerder een beperkte dikte had. Hierdoor waren we in staat de onverstoorde moederbodem aan te snijden en ontdekten we de vermoedelijk oudste resten van de prospectie in deze zone. Anderzijds hebben jongere ingrepen in de bodem een groter impact gehad op de bewaringstoestand van het oudste bodemarchief. De jongste aangetroffen lagen dateerden uit de periode 19de – vroeg 20ste eeuw. De impact van de herinrichtingen van het marktplein in de 20ste eeuw bleef in deze zone met andere woorden eerder beperkt. Wanneer we dit doortrekken naar de zone buiten proefsleuf 6 kunnen we stellen dat het aanwezige bodemarchief op de hoogst gelegen gedeeltes van de zandrug het meeste te leiden heeft gehad onder recentere activiteiten. Meer naar het westen, in de richting van de beekvallei, zal de bewaringstoestand van

de oudste resten wellicht beter zijn door de latere ophogingspakketten die het afdekken en beschermen.

Voor de zone met bebouwing langs de Gentsestraat stelden we vast dat de bebouwing tijdens de jaren '70 niet ten gronde werd gesloopt. Hierdoor werden in alle sleuven in deze zone nog resten aangetroffen van de eertijds gesloopte bebouwing. In proefsleuf 1 konden zelfs nog verschillende bouwfases worden onderscheiden. Wat de datering betreft kunnen we stellen dat de aangetroffen resten vermoedelijk alle dateren uit de periode na de volledige demping van de vroegere beekvallei (te situeren tussen midden 17de en derde kwart 18de eeuw). In proefsleuf 2 ontdekten we in het uiterste zuiden en onder een ophogingspakket onder de jongste resten nog enkele restanten aan van oudere bakstenen constructies. Op basis van aangetroffen aardewerk kunnen deze mogelijk in de periode 15de – 16de eeuw worden gedateerd. Gezien de beperkte omvang van de onderzochte zone betrof het slechts fragmenten van structuren die echter telkens nog doorliepen in de putwandprofielen. Of er zich onder de oudste aangetroffen bebouwingsresten nog oudere resten bevonden, kon niet worden vastgesteld. De kans dat er nog resten bewaard zijn op een dieper niveau is goed mogelijk door de aanwezigheid van het aangesneden antropogene ophogingspakket onder de oudere bebouwing. De aanwezigheid van dit pakket heeft dan vermoedelijk een conserverende werking gehad op het eventueel aanwezige oudere bodemarchief.

Voor de zone met bebouwing centraal op het marktplein kunnen we stellen dat de vroegere bebouwing, gesloopt tijdens de jaren '70, net zoals langs de Gentsestraat, nog gedeeltelijk in het bodemarchief aanwezig is. Telkens werden onder de recentste bebouwing de resten aangetroffen van voorafgaande bebouwing. In proefsleuf 4 bevonden zich nog resten van een oudere baksteenconstructie onder de ophogingslagen aanwezig onder de jongere bebouwing. Ondanks dit feit was het bodemarchief plaatselijk sterk verstoord. In proefsleuf 3 lag de oorzaak van de verstoring niet bij de sloop van de bestaande bebouwing, maar bij de constructie van de bij het gebouw behorend kelderruimte.

Voor deze zone kunnen we concluderen dat het aanwezige bodemarchief van een goede bewaringstoestand getuigt. En dat eventueel oudere aanwezige resten op een dieper niveau bewaard bleven dankzij de aanwezigheid van jongere ophogingslagen. Echter moeten we hier wel de bedenking maken dat het bodemarchief plaatselijk wel diep verstoord kan zijn. Op plaatsen waar in de loop van de 20ste eeuw nieuwe onderkelderde gebouwen werden opgetrokken, is vermoedelijk het volledige bodemarchief daterend van na de algemene demping van de beekvallei weggevaagd tot een diepte van ruim 2 meter onder het huidige maaiveld. Een gedetailleerde studie van de 20ste eeuwse bouwwerken op het marktplein geeft wellicht een beter inzicht in deze mogelijk dieper verstoorde zones.

Tot slot is er de zone met de noordelijke bebouwing langs de Leie. In proefsleuf 5 bleek het bodemarchief tot een diepte van ruim 2,60 meter onder het huidige maaiveld verstoord. Hieronder bevonden zich nog onaangeroerde antropogene lagen. Of er ook in deze zone oudere sporen of structuren aanwezig zijn op een dieper niveau kon niet worden vastgesteld. Gezien de situatie in proefsleuf 7 lijkt dit niet het geval te zijn. Hier troffen we de resten aan van een in de 20ste eeuw gedeeltelijk gesloopte bebouwing. Onder de recente verstoring herkenden we duidelijk antropogene lagen. Vermoedelijk behoorden deze tot een tuinzone. Of er in deze zone oudere resten aanwezig zijn op een dieper niveau kon niet worden achterhaald.

In het algemeen werden in elke sleuf resten aangetroffen van archeologische lagen, sporen of structuren. De aangetroffen resten waren soms eerder beperkt in omvang, maar dit is

vermoedelijk te wijten aan de beperkte onderzochte oppervlakte. Gezien de diepte waarop de oudste resten zich bevonden, kon omwille van veiligheidsredenen telkens slechts een strook met een breedte van ongeveer 2 meter worden ontgraven, centraal in de proefput. De aanwezigheid van jongere ophogingslagen, zal het oudere aanwezige bodemarchief plaatselijk beschermd hebben voor latere bodemingrepen.

- o Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?

De in proefsleuf 1 vastgestelde resten kunnen een inzicht geven in de ontwikkeling van het voormalige Schepenhuis enerzijds en in de ontwikkeling en ontstaan van de oostelijk aangrenzende bebouwing langs de Gentsestraat anderzijds. Een onderzoek in deze zone kan meer informatie opleveren omtrent de ontwikkelingsgeschiedenis van het gebied rond de Oude Markt. Gezien de aanwezigheid van enkele dikke ophogingslagen onder de aangetroffen resten, kunnen we vermoeden dat de oudere resten minstens gedeeltelijk in het bodemarchief bewaard bleven.

De in proefsleuf 2 vastgestelde resten kunnen een inzicht geven in de ontwikkeling van de bebouwing langs de Gentsestraat. In de sleuf werd aangetoond dat de bebouwing hier vermoedelijk uit verschillende fases bestond. Een deel van de resten dateert uit de periode na de volledige demping van de vroegere beekvallei. De oudere resten werden afgedekt door de lagen die vermoedelijk tijdens de dempingsfase tot stand kwamen. De in het zuidelijke deel van de proefsleuf aangesneden brandlaag kan mogelijk met de gebeurtenissen op het einde van de 16de eeuw in verband worden gebracht. Het feit dat onder de oudste herkende resten nog steeds antropogene lagen aanwezig waren, vergroot de mogelijkheid op bewaring van nog oudere onderliggende resten.

Door de aanwezigheid van een 20ste eeuwse kelder in proefsleuf 3 was het bodemarchief verstoord tot op een diepte van ruim 2 meter onder het huidige maaiveld. Onder de verstoring werden resten van een oudere bakstenen constructie herkend alsook de resten van een antropogene ophogingslaag. De aangetroffen resten op zich zijn niet erg waardevol maar zijn wel een indicatie dat zelfs onder de diepe recente kelderruimte nog een gedeelte van het oudere bodemarchief bewaard is gebleven.

In proefsleuf 4 kon een zicht worden verkregen op de ontwikkeling van de bebouwing op het marktplein na de demping van de vroegere beekvallei. Onder de recentste constructieresten werden de goed bewaarde oudere bouwfases aangesneden. Onder de ophogingspakketten werden vermoedelijk de bij de prospectie met ingreep in de bodem oudst aangetroffen bakstenen resten ontdekt (op basis van de grootte van de gebruikte bakstenen). Mogelijk bevonden we ons hier op de bodem van de vroegere beekvallei en sneden we hier de onverstoorde moederbodem aan. Dit kon echter niet met zekerheid worden vastgesteld.

De in proefsleuf 5 aangetroffen antropogene laag geeft aan dat er op een diepte van meer dan 2,60 meter nog steeds een deel van het oudere bodemarchief is bewaard.

Een deel van de in proefsleuf 6 aanwezige sporen vormen mogelijk de oudste aangetroffen resten die tijdens het onderzoek werden ontdekt. Bovendien bevond de sleuf zich als enige in de zone van de zandrug ten oosten van de vroegere beekvallei en dus mogelijk op het domein van het kapittel. Gezien de geringe dikte van het historisch opgebouwde bodemarchief hebben jongere activiteiten een grotere impact gehad op het al aanwezige oudere bodemarchief dan in de zone van de gedempte beekvallei. Hierdoor was het aantal als laatmiddeleeuws geïnterpreteerde sporen eerder laag. Een deel zal reeds in het verleden zijn vernield. De weinige overgebleven

laatmiddeleeuwse sporen zijn echter wel de enige aangetroffen laatmiddeleeuwse resten. Verder naar de beekvallei (in westelijke richting) en in zones waar geen latere (bouw)activiteiten plaatsvonden zal de bewaringstoestand van de oudste resten vermoedelijk beter zijn.

In proefsleuf 7 herkenden we de resten van de gesloopte bebouwing aan de noordzijde van het marktplein en de vermoedelijk achterliggende tuinzone. De gebouwresten dateren ten laatste uit de 19de eeuw (en zijn vermoedelijk niet veel ouder). In de achterliggende tuinzone worden gezien het ontbreken van historische bebouwing in deze zone (op basis van oude kaarten) geen grote hoeveelheid resten verwacht. Of er zich op een dieper niveau nog resten bevinden van de bedding van de nabijgelegen Leie kon niet worden vastgesteld.

- o Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?

Momenteel zijn er nog geen concrete uitvoeringsplannen van het binnenplein en de nieuwe bouwblokken beschikbaar. Wel staat de inplanting reeds vast en is er een globaal zicht op de ondergrondse werkzaamheden. Onder het binnenplein zal een ondergrondse parking van 1 laag worden voorzien. Ook onder de nieuwe blokken zal één ondergrondse laag worden voorzien voor bergingen. Op basis van de momenteel beschikbare gegevens (mededeling stad Harelbeke via mail) bevindt het laagste punt zich op ongeveer 10,20 meter TAW (dit is ter hoogte van Mijn Huis parallel met de Leie). Onder Mijn Huis en de andere gebouwen bedraagt de maximale diepte plusminus 11 meter TAW. Ter hoogte van de nutsleidingen (rioleringen) en de voorziene funderingspalen zal de verstoringsdiepte zich dieper dan 10 meter TAW bevinden.

De tijdens de prospectie met ingreep in de bodem aangetroffen resten bevinden zich alle op een hoger niveau en dreigen door de geplande ingrepen volledig te worden vernietigd (bijlage 9). Ook zal een deel van de onderliggende oudere ophogingspakketten en eventueel dieper aanwezige resten en structuren door de geplande ingrepen plaatselijk geheel of gedeeltelijk worden vernietigd.

- o Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud in situ)?

Voor het gebied van de zandrug werd vastgesteld dat het historisch opgebouwde bodemarchief in het onderzochte gedeelte eerder een beperkte dikte had en dat de oudste resten (laatmiddeleeuwse sporen) zich op een diepte van ongeveer 1,20 meter onder het huidige maaiveld bevonden. Volgens de huidige plannen zal vooral het westelijke gedeelte van de zandrug worden geroerd. Voor het oostelijke gedeelte voorziet men echter wel een nieuwe verharding en een toegangsweg tot de ondergrondse garage mogelijk gecombineerd met een gedeeltelijke afgraving. De bedreiging voor dit gedeelte van de zandrug kan weggenomen of verminderd worden indien de bodemingrepen nodig voor het aanleggen van de nieuwe verharding beperkt blijft en de onderliggende lagen beschermd worden voor het betreden met zware machines. In de praktijk zal dit echter moeilijk te verwezenlijken zijn.

Voor de zone van het voormalige Schepenhuis en de Oude Markt kunnen geen behoudende maatregelen worden getroffen voor de jongere aanwezige resten. De oudere resten zullen echter enkel vernield worden op de plaats van het nieuwe gebouw en de nieuw aan te leggen riolering. Ten westen van het nieuwe gebouw en ten zuiden van de nieuwe riolering kunnen wel beschermende maatregelen worden getroffen voor het oudere aanwezige bodemarchief.

Hetzelfde geldt voor de zone van de bebouwing op het marktplein en de Gentsestraat. Ook hier zullen de jongere resten volledig worden vernield alsook een deel van het oudere aanwezige bodemarchief. Ook in deze zones kunnen beschermende maatregelen worden genomen voor het oudere aanwezige bodemarchief. Een verdere bescherming van de nu bedreigde resten kan geschieden door het schrappen van de voorziene ondergrondse ruimtes ter hoogte van de nieuw geplande bebouwing enerzijds of door de diepte van deze ruimtes te verkleinen.

In het algemeen kunnen we stellen dat alle tijdens de prospectie aangesneden resten onmiddellijk bedreigd zijn door de geplande werkzaamheden. Ook wordt, zij het plaatselijk, een deel van het oudere bodemarchief bedreigd. Gezien de grote diepte van dit aanwezige bodemarchief zal een gedeelte vermoedelijk niet bedreigd worden, voornamelijk in de diepste zones van de voormalige beekvallei. De aard van de geplande werkzaamheden, de vochtige ondergrond en de kleiige samenstelling van de aanwezige lagen zorgen er echter voor dat er voldoende maatregelen worden getroffen tijdens de werkzaamheden om het resterende bodemarchief op een afdoende manier te beschermen (rijplaten, verharde werfweg, beperken of vermijden van betreden van de niet bedreigde zones,...).

- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
- Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?

Zie bijlage 9

- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?

Voor de zone van de zandrug heeft het historisch opgebouwde bodemarchief een eerder beperkte dikte naar het hoogste punt van de zandrug. Vermoedelijk zal dit pakket dikker worden in westelijke richting dicht bij de vroegere beekvallei. Het lijkt ons aangewezen dat bij een eventueel vervolgonderzoek rekening wordt gehouden met het vroegere verloop van de natuurlijke topografie en dat de verschillende aangelegde opgravingsvlakken niet per se horizontaal moeten worden aangelegd. Een ander gevolg van de beperkte dikte van het historisch opgebouwde bodemarchief is het feit dat jongere sporen de oudere aanwezige sporen en lagen wellicht hebben doorsneden en zullen doorlopen doorheen de verschillende opgravingsvlakken. Hierbij moet opgelet worden dat tijdens het onderzoek van de jongere resten geen schade wordt toegebracht aan de eventueel overgebleven oudere resten.

De aanwezigheid van de vroegere beekvallei heeft ongetwijfeld een belangrijke invloed gehad op de ontwikkelingsgeschiedenis van het plangebied. Gezien de omvang van de geplande werken en de geplande diepte van de uit te graven bouwput, ontstaat de mogelijkheid om een groot oost-west gericht dwarsprofiel te creëren op de beekvallei en haar verschillende ophogingsfasen. Tijdens de prospectie met ingreep in de bodem bleek dat het bodemarchief in het zuiden van het plangebied het beste bewaard is gebleven. Het lijkt ons dan ook logisch dat een eventueel oost-west gericht profiel in het zuiden van het plangebied de mogelijkheid biedt een beter inzicht te krijgen op de positie, omvang en ontwikkelingsgeschiedenis van de vroegere beekvallei en beek.

Alhoewel we momenteel geen zicht hebben op de vorm van de vroegere beekvallei en bijbehorende beek, lijkt het logisch dat de pakketten centraal in de vallei dikker zijn en wellicht een komvormig verloop kennen (verdunnen naar de rand van de vallei). Indien herkenbaar is het aan te raden de pakketten tijdens de aanleg van de verschillende opgravingsvlakken in diepte te volgen.

Gezien de omvang en diepte van de vroegere beekvallei en het feit dat de verschillende ophogingslagen mogelijk moeilijk van elkaar te onderscheiden zijn, is het aan te raden tijdens het uitgraven van de beekvallei de eventueel aangetroffen mobiele resten volgens diepte zonaal worden ingezameld. Indien er zonale of chronologische verschillen zijn, die tijdens het uitgraven niet konden worden herkend door de mogelijke homogeniteit van de verschillende ophogingslagen, kan deze achteraf bij de studie van het vondstenmateriaal eventueel worden gereconstrueerd.

- o Welke vraagstellingen voor het vervolgonderzoek zijn relevant?

Wat is de natuurlijke vorm en positie van de voormalige beekvallei en beek? Welke invloed heeft de menselijke aanwezigheid gehad op de aanwezige beek en beekvallei? Met andere woorden: Werd de beek gekanaliseerd? Zijn er sporen van een beschoeiing? Hoe en wanneer geraakte de beek in onbruik en werd de vallei opgevuld? In hoeveel fases gebeurde dit?

Zijn er resten aanwezig op de helling van de beekvallei? Zo ja, sinds wanneer werd de helling van de beekvallei in gebruik genomen? Hebben de aanwezige resten een specifieke functie die in verband kan worden gebracht met de aanwezigheid van de beek?

Zijn er sporen van de vernietiging van de bebouwing op het einde van de 16de eeuw?

Wat is de functie, datering en ontwikkelingsgeschiedenis van de verschillende aangetroffen structuren?

Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?

Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?

Zijn er sporen en structuren aanwezig? Zo ja, wat is hun onderlinge samenhang?

Welke specifieke activiteiten hebben in het onderzoeksgebied plaatsgevonden? Zijn hier materiële aanwijzingen voor? Passen deze in de historische context van de locatie?

Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de verschillende bewoners?

Levert het organische en anorganische vondstenmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?

Hoe zag de pre-stedelijke situatie eruit? En wat is de invloed van de aanwezigheid van de mens op dit pre-stedelijke landschap in de verschillende te onderscheiden historische periodes?

Zijn er aanwijzingen voor het bestaan van een tweeledige nederzetting in de oudste fase (met een geestelijk gedeelte: kapittel op zandrug en een profaan gedeelte: oudste Schepenhuis rond zone Oude Markt)? Zo ja, hoe manifesteert deze zich in het aanwezige bodemarchief? Wanneer ontstond elk van beide gedeeltes en vanaf wanneer werd de scheiding tussen beide opgeheven?

Is de natuurlijke oever van de Leie in het bodemarchief bewaard? Zo ja, kunnen er gegevens verzameld worden over het prehistorische en historische landschap en hoe zag dit landschap er uit?

- o Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welk type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

Voor het beantwoorden van de vraag omtrent de fasering van eventueel mogelijke houten beschoeiingen en de fasering van de demping stellen we voor om deze indien nodig te laten uitvoeren met behulp van dendrochronologisch onderzoek. We stellen een waardering van 15 stalen voor dendrochronologisch onderzoek voor. Hiervan kan een vermoedelijke verdere analyse van 5 stalen volstaan om een antwoord te kunnen formuleren op deze vraag.

Voor het beantwoorden van de vraagstelling omtrent de sociale status van de gebruikers van de verschillende aangetroffen gebouwen kan een beroep gedaan worden op de inhoud van eventueel op de afzonderlijke locaties aanwezige afvalkuilen, beerkuilen en/of beerputten. Indien tijdens het veldwerk de aanwezigheid blijkt van organisch materiaal of klein botmateriaal in de vulling van een bepaalde afvalkuil is het aan te raden deze in bulkstalen te bemonsteren. Het is tevens aan te raden om de vulling van rijke beerputcontexten volledig, indien mogelijk stratigrafisch, te bemonsteren naast het nemen van bulkstalen van de specifieke in de vulling aanwezige te onderscheiden lagen. De genomen bulkstalen kunnen dienen voor een verdere analyse op de eventuele aanwezigheid van organische macroresten enerzijds en klein botmateriaal anderzijds. De inhoud van de beerput kan gezeefd worden op 5 mm met het oog op de recuperatie van groter bot en vondstenmateriaal.

Het is zeer moeilijk een inschatting te maken van het benodigde aantal te waarderen en te analyseren stalen. Op basis van de prospectie met ingreep in de bodem en op basis van de resultaten van de bureaustudie blijkt dat een groot deel van het plangebied in het verleden bebouwd was. Hierdoor is de kans reëel dat er tevens een groot aantal beerputten kunnen worden ontdekt. De aanwezigheid van dikke ophogingspakketten hebben bovendien het eventueel aanwezige oudere bodemarchief afgedekt en beschermd. Daardoor vergroot ook de mogelijkheid dat er nog resten van beerputten behorend tot de oudere fases worden aangesneden. De vochtige en vrij kleiige ondergrond in het plangebied hebben bovendien vermoedelijk een gunstige invloed op de bewaringstoestand van gevoelige archeologische resten (organisch materiaal). Ook dit heeft invloed op de mogelijke hoeveelheid aanwezige te bemonsteren sporen, lagen en structuren. De benodigde onderzoeken bestaan in een eerste fase uit waarderingen op de aanwezigheid van organische resten en klein botmateriaal, houtdeterminatie en analyses van het handverzameld botmateriaal. In een tweede fase kunnen deze resultaten worden verfijnd en aangevuld met de volledige analyse van enkele geselecteerde contexten.

Voor een determinatie en datering van de aangetroffen sporen volstaat het meestal in stedelijke contexten om gebruik te maken van het in de bodem aanwezige vondstenmateriaal. Gezien de mogelijkheid echter dat er tijdens het onderzoek tevens pre-stedelijke resten worden aangetroffen raden we aan van vondstarme contexten houtskool- of andere organische resten in te zamelen die in aanmerking komen voor een datering op basis van C14. Een maximum aantal van 10 dateringen zal wellicht ruim volstaan om de aangetroffen resten te kunnen duiden.

Tot slot dienen er met doel een antwoord te bieden op het uitzicht van het eventuele prehistorische, pre-stedelijke, historische en stedelijke landschap pollenstalen genomen te worden van hiervoor geschikte lagen, sporen en structuren. We raden een hoeveelheid aan van 20 te waarderen lagen met een mogelijk verdere analyse van 10 lagen.

8 VERDERE TIMING

8.1 CONSERVATIE EN NATUURWETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Er zijn geen verdere conserverende maatregelen nodig voor het behoud van de aangetroffen mobiele archeologische resten.

Er werden geen resten aangetroffen die in aanmerking kwamen voor verdere natuurwetenschappelijke waarderings of analyses.

8.2 RAPPORTAGE

Na nazicht door de wetenschappelijke begeleiding, de bevoegde erfgoedconsulent en de bouwheer zullen de eventuele bijkomende opmerkingen verwerkt worden in een definitief eindrapport dat ter goedkeuring aan het agentschap Onroerend Erfgoed wordt voorgelegd.

9 AANBEVELING VERVOLGONDERZOEK EN BESLUIT

Op basis van de uitgevoerde bureaustudie en de resultaten van de prospectie met ingreep in de bodem kunnen we stellen dat het plangebied een hoge archeologische potentie bezit. Ondanks grootschalige herinrichtingen van het marktplein in de jaren '50 en '70 bleek dat de destijds uitgevoerde sloop van de bestaande bebouwing niet ten gronde was gebeurd. Hierdoor werden in alle proefsleuven, die in de zone met gesloopte bebouwing werden onderzocht, nog resten aangetroffen van deze bebouwing. Op basis van historisch cartografische bronnen kan de constructiefase van de aangetroffen structuren gedateerd worden in de periode na de definitieve en volledige demping van de voormalige beekvallei in de periode tussen het midden van de 17de en het derde kwart van de 18de eeuw. Een deel van de na de opvulling ontstane bebouwing werd echter door latere bodemingrepen en bouwactiviteiten vernield (zoals o.a. vastgesteld in proefsleuf 3: recente kelder).

In de zone van de zandrug werden tevens resten aangetroffen die vermoedelijk dateren ten tijde van en voorafgaand aan de volledige demping van de beekvallei. In de beekvallei zelf werd de mogelijke dempingslaag uit de laatste dempingsfase aangesneden. Onder de laag waren resten van oudere bebouwing aanwezig. Op basis van aardewerkresten konden de structuren respectievelijk in de periode 14de – 16de eeuw en in de periode 15de – 16de eeuw worden gedateerd. Of er zich in de beekvallei nog oudere resten bevonden, kon niet worden vastgesteld. Het feit dat, mogelijk met uitzondering van proefsleuf 4, nergens in de beekvallei de onverstoorde moederbodem kon worden bereikt of herkend, verhoogt de kans op aanwezigheid van oudere resten op een dieper niveau. Dat de oudere resten niet over het volledige plangebied aanwezig zullen zijn, lijkt ons duidelijk. Het lijkt ons logisch dat de aanwezige bebouwing op het marktplein vanuit een oude kern is geëvolueerd. De oudste beschikbare cartografische bron is de kaart van Jacob van Deventer uit 1560. Hierop merken we de aanwezigheid op van bebouwing in de zuidwestelijke hoek van het plangebied. Mogelijk maken de tijdens de prospectie met ingreep in de bodem aangetroffen oudere muurresten in proefsleuf 2 en 4 deel uit van de hier voorgestelde gebouwen. Op jongere kaarten neemt de bebouwing langs de Gentsestraat in oostelijke richting geleidelijk toe. Hetzelfde geldt voor de bebouwing aanwezig op het huidige marktplein.

De oudste herkende resten konden op basis van de aanwezigheid van enkele wandscherven in lokaal of regionaal vervaardigd grijs aardewerk ten laatste in de late middeleeuwen worden gedateerd. De sporen bevonden zich op de zandrug. Vermoedelijk werd een deel van de ooit aanwezige sporen hier vernield door recentere (historische) bodemingrepen. De reden hiervoor is de beperkte dikte van het aanwezige historische bodemarchief. Verder in westelijke richting, op de helling van de beekvallei, zullen deze oudere sporen vermoedelijk beter bewaard zijn door latere ophogingslagen. Of er resten uit de middeleeuwen aanwezig zijn die specifiek met de aanwezigheid van de beek in verband kunnen worden gebracht, is niet geweten.

Op basis van de huidige gegevens omtrent de geplande werkzaamheden kunnen we concluderen dat alle hierboven beschreven resten tijdens de herinrichting zullen worden vernield. Een behoud in situ is enkel mogelijk voor de uiterste zuidoostelijke zone van het plangebied mits de nodige voorzorgsmaatregelen worden genomen. Elders kan enkel een wijziging in uit te voeren diepte de aanwezige resten vrijwaren van vernieling. Bovendien zal ook een deel van het oudere en dieper aanwezige bodemarchief worden vernield met plaatselijk mogelijk een volledige vernieling van het bodemarchief tot op de onverstoorte moederbodem (zones funderingssokkels?). Het oudere bodemarchief dat niet rechtstreeks door bodemingrepen wordt bedreigd, dient eveneens op een afdoende manier te worden beschermd tijdens de werkzaamheden. Een constante af- en aanvoer van zware machines in combinatie met een kleihoudende ondergrond vormt immers eveneens een bedreiging voor het al dan niet resterende bodemarchief.

Rekening houdende met de verschillende hierboven beschreven argumenten raden we aan dat er voorafgaandelijk aan of tijdens de geplande werkzaamheden een archeologisch vervolgonderzoek moet worden uitgevoerd. Hieronder stippen we kort de te volgen werkwijze aan (bijlage 1 en 9):

- Voor de zone van de zandrug raden we een vlakdekkend onderzoek aan met uitzondering van de uiterste zuidoostelijke zone van het plangebied; op voorwaarde dat hier de uit te graven diepte wordt beperkt en de nodige beschermende maatregelen voor het aanwezige bodemarchief worden voorzien. We raden echter, gezien de beperkte dikte van het historische bodemarchief, wel aan deze zone tijdens het afgraven te laten begeleiden door een archeoloog. Indien blijkt dat de aanwezige resten toch dreigen verstoord te worden kunnen ze toch nog worden geregistreerd.
- Voor de zone van het voormalige Schepenhuis en de Oude Markt raden we een volledig vlakdekkend onderzoek aan, na een verdieping met archeologische begeleiding.
- Voor de zone van de bebouwing aan de Gentse Steenweg raden we een volledig vlakdekkend en stratigrafisch onderzoek aan. Hiermee bedoelen we dat tijdens het onderzoek enerzijds moet worden getracht een volledige min of meer oost-west georiënteerde doorsnede te verkrijgen doorheen de voormalige beekvallei en anderzijds dat moet worden getracht de verschillende hierboven beschreven tijdens de prospectie herkende fases ruimtelijk te volgen (fase na volledige demping van de vallei, fase voor volledige demping, eventueel oudere fases).
- Voor de zone voor de noordelijke bebouwing langs de Leie raden we aan de geplande werkzaamheden archeologisch te begeleiden. Wel raden we aan de graafwerken zodanig uit te voeren dat een archeologische studie en registratie van de profielen haaks op en parallel aan de Leie kan geschieden.
- Voor de zone van de bebouwing op het marktplein is de situatie momenteel niet geheel duidelijk. Enerzijds merkten we tijdens de prospectie met ingreep in de bodem dat het bodemarchief plaatselijk tot een diepte van ongeveer 2 meter verstoord was door de aanwezigheid van een recente kelderconstructie. Anderzijds stelden we vast dat onder de recentste constructies, zelfs onder de diepere verstoringen, resten van oudere lagen en constructies aanwezig waren. Daarom is ons advies voor deze zone tweeërlei. Voor de zones waar via onderzoek van bouwaanvragen vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw de aanwezigheid van diepe kelderconstructies kan worden vastgesteld, adviseren we de werkzaamheden archeologisch te begeleiden. Indien blijkt dat de eventueel onder de kelderruimtes aanwezige resten archeologisch waardevol zijn, kan na overleg met de wetenschappelijke begeleiding, de erfgoedconsulent en de vergunninghoudende archeoloog beslist worden de werkzaamheden op te schorten en de resten verder te onderwerpen aan een vlakdekkend onderzoek.

Willen we tot slot nog even bemerken dat ondanks de potentiële bedreiging voor het aanwezige bodemarchief de geplande werkzaamheden, gezien de omvang ervan, een unieke kans bieden. Een degelijk uitgevoerd archeologisch onderzoek kan een inzicht geven op de ontstaans- en ontwikkelingsgeschiedenis van het huidige marktplein en het belang van de aanwezige beekvallei en beek. Niet enkel wordt de zone van het marktplein, het vroegere Schepenhuis, de Oude Markt en de bewoning langs de Gentsestraat aan een onderzoek onderworpen, maar eveneens een deel van de zandrug ten oosten van de beekvallei. Hierdoor krijgen we enerzijds het onderzoek dat inzicht geeft in het profane gedeelte van het huidige en middeleeuwse stadscentrum, en anderzijds wordt een deel van het geestelijke centrum van het middeleeuwse stadscentrum onderzocht. Wellicht zal het geleidelijk verdwijnen van deze tweeledigheid eveneens zijn sporen hebben nagelaten in het vroegere bodemarchief.

9.1 AFGEBAKENDE ZONE VOOR OPGRAVING

Na overleg met het agentschap Onroerend Erfgoed en de stad Harelbeke is er geopteerd om een zone af te bakenen voor verder onderzoek (bijlage 9). Deze zone zou vlakdekkend moeten opgegraven worden na begeleid afgraven tot -1,50mMV.

Op basis van de resultaten van het vooronderzoek werd een zone afgebakend van ca. 2790m², waarvoor een vervolgonderzoek onder de vorm van een opgraving noodzakelijk wordt geacht. Deze opgraving heeft als doel om alle aanwezig archeologisch erfgoed te documenteren en voor vernieling te behoeden.

De opgraving wordt uitgevoerd onder de vorm van een vlakopgraving. Er wordt gerekend met een gemiddelde van drie stratigrafische vlakken, maar dit zal variëren van zone tot zone. Hoewel gestreefd moet worden naar maximale vlakoppervlakten, zal het omwille van de vele verstoringen wellicht een opgraving zijn in meerdere onderscheiden zones.

De diepte van de opgraving is ongekend. In de oostelijke delen van het plangebied zal dit waarschijnlijk gemiddeld 1,5m zijn, tegen de Arensbeek wordt het diepste archeologisch vlak op een drietal meter verwacht, maar dit kan zelfs dieper zijn.

In één zone, aangeduid op plan, wordt voorzien in een brede en diepe sleuf, haaks op het dal van de Arensbeek. De zone die is afgebakend meet 10m op 50m, maar dat is indicatief en vooral ingegeven door de vermoedelijke diepte en de veiligheidsmarges inzake stabiliteit. Het doel van deze sleuf, uit te voeren met lijnbemaling, is om een volledig profiel van het beekdal te bekomen. De bodem van de sleuf volgt het Pleistocene substraat. De sleuf wordt aangelegd na afwerking van de archeologische vlakken.

BIJLAGE 1 OVERZICHTSKAART SLEUVEN

BIJLAGE 2 WP 1

BIJLAGE 3 WP2

BIJLAGE 4 WP 3

BIJLAGE 5 WP4

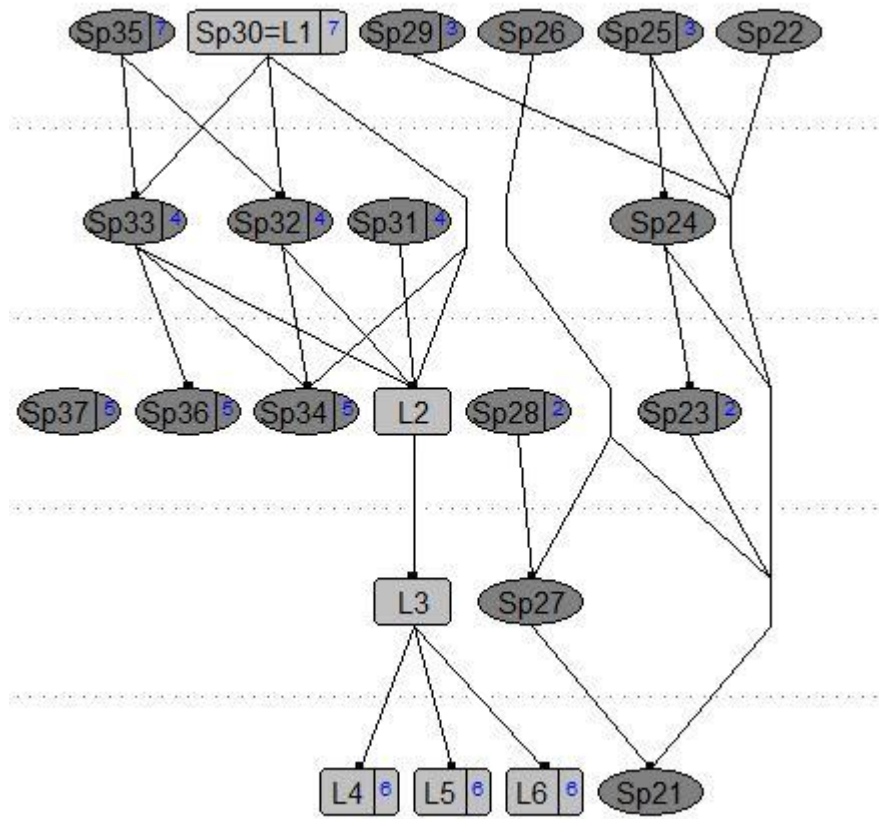
BIJLAGE 6 WP5

BIJLAGE 7 WP6

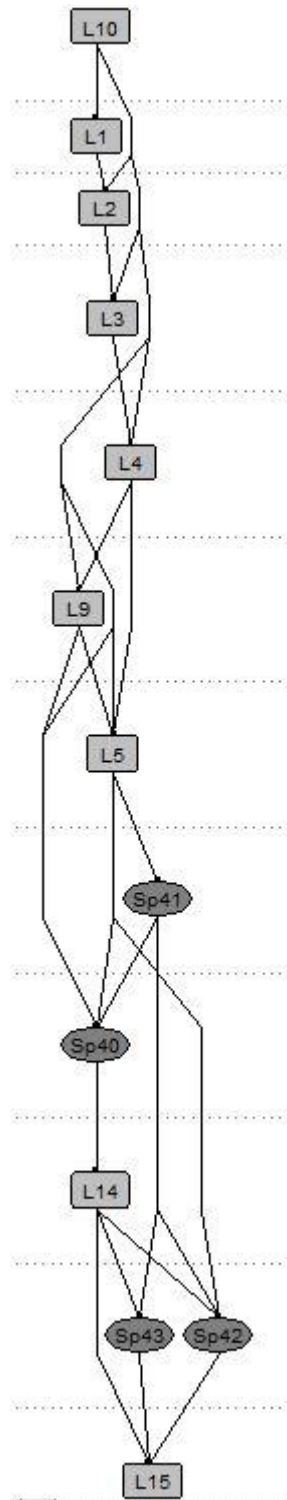
BIJLAGE 8 WP7

BIJLAGE 9 OVERZICHT ZONES VERVOLGONDERZOEK

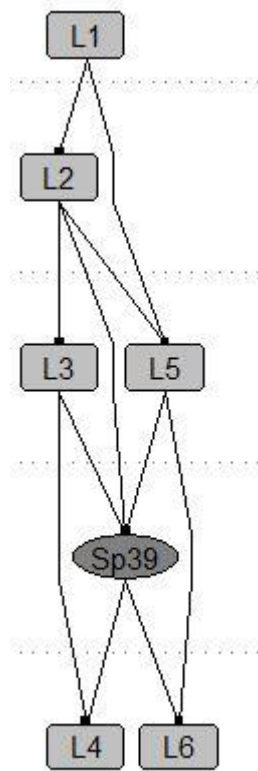
BIJLAGE 10 HARRISMARTIX

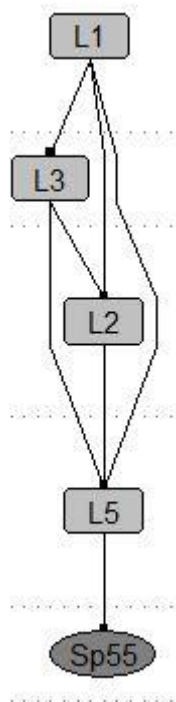
Figuur 31: Harris WP1

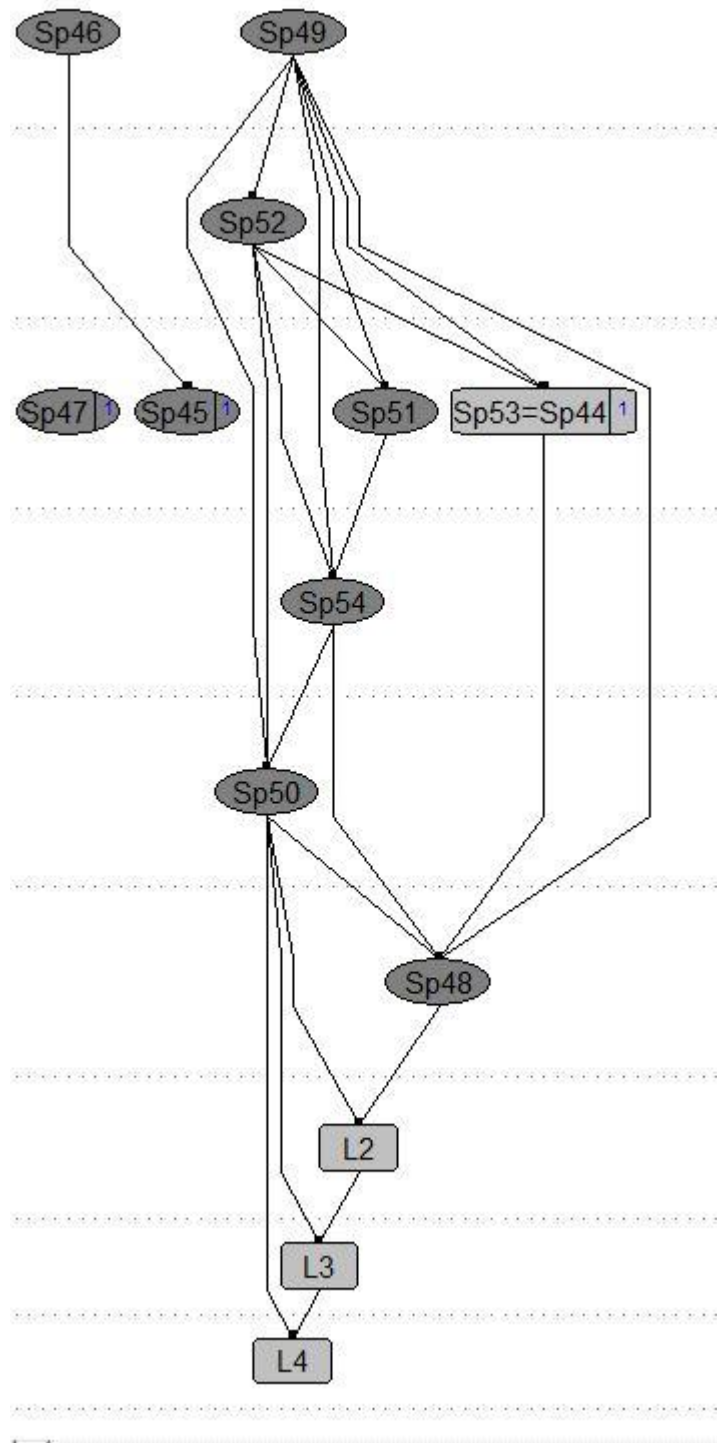
Figuur 32: Harris WP2noord

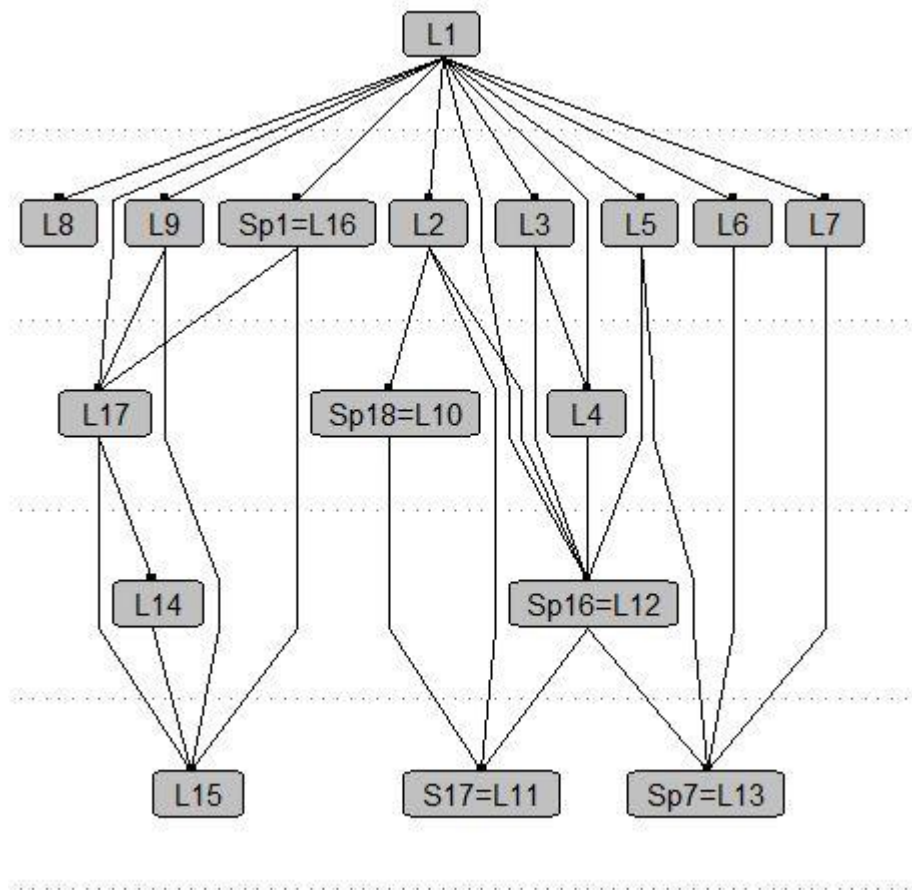
Figuur 33: Harris WP2zuid

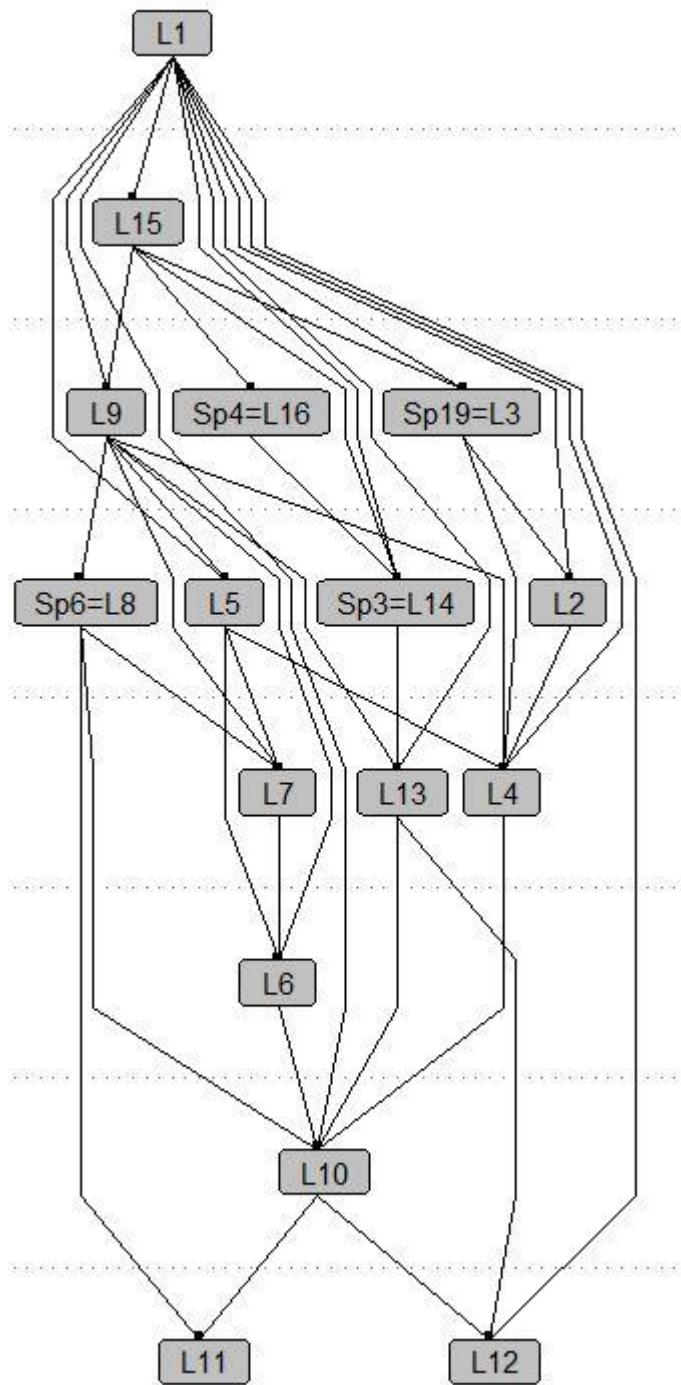
Figuur 34: Harris WP4noord

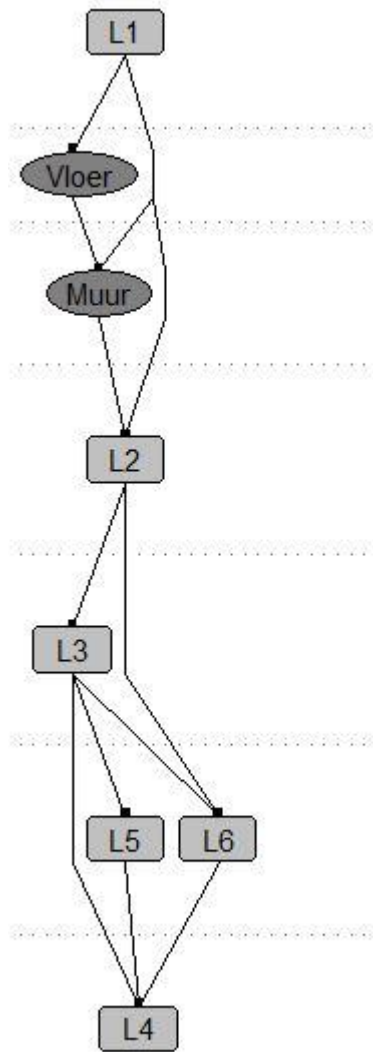
Figuur 35: Harris WP4noord

Figuur 36: Harris WP6noordprofiel

Figuur 37: Harris WP6zuidprofiel

Figuur 38: Harris WP7

BIJLAGE 11 INFORMATIE DESPRIET

BIJLAGE 12 BUREAUSTUDIE BAAC

BIJLAGE 13 PLOT KADASTER CA. 1970 EN PROEFPUTTEN

BIJLAGE 14 SPORENLIJST

BIJLAGE 15 FOTOLIJST

BIJLAGE 16 VONDSTENLIJST

BIJLAGE 17 WEEKRAPPORTEN